Z ŘÍŠE TRPASLÍKŮ.

NAPSAL

A. B. ŠŤASTNÝ.

ILUSTROVAL K. VÍTEK.

Nakladatelství ŠOLC a ŠIMAČEK společnost s r. o.
v Praze.

Dravý pták vyrazil děsný skřek a již se obrátil na malíčkého rytíře.

Rytíř Hrášek.

Trpaslíček Hrášek — ten, co jezdil na vypaseném myšáku — stal se rytířem!

Hned vám povím, jak.

Odpočíval jednou Hrášek u lesní studánky a myšák si hověl vedle něho. Vtom slyší žalostné bzučení. Honem vyskočí a jde se podívat, kdo to naříká.

Mezi větvemi keře byla veliká pavučina a v ní hýbal se obrovský pavouk. Omotával vláknem droboučkou včeličku, jež uvízla v síti. Bránila se ubohá tomu krvežíznivci a bzučením dovolávala se pomoci. Podlehne však brzy silnějšímu pavoukovi, on ji dovleče do úkrytu, vyssaje ji — a potom bude v pavučině viseti už jenom mrtvé tělíčko včeličky. Trpaslíčkovi zželelo se ubohé včelky. Hned si umínil, že ji osvobodí. Že však žil rád s každým v přátelství, zvolal: „Pavouku, pusť včeličku!"

„Nepustím!" zlostně odpověděl pavouk.

„Pusť ji, prosím tě! Včelky jsou užitečné; snášejí slaďoučký med, na němž rád si pochutnám!"

„Již jsem řekl, že nepustím!" odbyl jej pavouk „Táhni, odkud jsi přišel!"

„Po dobrém ti povídám, pavouku: pusť ji!"

„Snad mi nechceš vyhrožovat?" ušklíbl se pavouk. „Jen to zkus, dej se se mnou do zápasu!"

„Tedy včelky nepustíš!" posledně ptal se skřítek.

„Pustím, až ji vyssaji!" smál se pavouk.

„Stihne-li tě něco zlého, na mne nenaříkej!" zvolal trpaslíček a vlezl na větev. Pavouk kvapně zatáhl omotanou včelku do skrýše a potom se postavil smělému Hráškovi na odpor.

Dlouho spolu zápasili. Pavouk kousal skřítka a snažil se spoutati jej svým vláknem; avšak Hrášek bránil se statečně. Posléze pavouk spadl s větve a nemohl se postaviti na nohy.

„Poležíš si, než budeš zase zdráv!" volal naň Hrášek. „Tys tomu však sám chtěl!" Vytáhl z úkrytu včeličku, vsedl na myšáka a ujížděl na mýtinu, kde se pásly na kvetoucím vřesu tisíce a tisíce včel.

Jakmile uzřely spoutanou družku, sesypaly se na Hráška, aby jej ubodaly. Včelička však zvolala: „Sestřičky včeličky, ten hodný mužíček vysvobodil mne ze zajetí zlého pavouka!"

Včelky odletěly. Skřítek opatrně zbavil včeličku pavučinových vlákem a něžně ji vložil na vřes, aby se osvěžila slaďoučkou šťávou kvítků.

Vtom zavzněl v dáli hukot, k mýtině letěl obrovský roj včel a pod ním se vznášela krásná paní v bělostném rouchu. Čelo měla ověnčeno nádhernými vonnými květy; v pravici držela voskovou hůlčičku, v levici obrovský květ lesního zvonku, plný zlatého medu.

Přistoupila ke Hráškovi, usmála se a promluvila hlasem líbezným: „Jsem víla Meduška, vládkyně lesních včel. Zvěděla jsem právě, že jsi vysvobodil ubohou včeličku ze zajetí pavouka. Díky tobě, milý skřítku! Jsi maličký, avšak rek veliký. Ode dneška jsi rytířem!"

Dotkla se Hráška voskovou hůlčičkou, a hle! rázem měl na sobě rytířské brnění, na hlavě přílbici s červenými a bílými péry, na nohou zlaté ostruhy, po boku meč a v levé ruce štít, na němž byl v bílém poli pavouk a nad ním v modrém poli zlatá včelka.

Víla Meduška se obrátila k myšákovi a také se ho dotkla voskovou hůlčičkou. Hned měl myšák zlatou uzdu a na těle červenou, zlatem prošívanou přikrývku.

„Rytíři Hrášku," promluvila víla Meduška povzneseným hlasem: „vyjeď si do světa, pomáhej slabším a získej si slávy a pochvaly v zemích, kde přebývají lidé. Nikdo tebe nepřemůže, nikdo tebe ani tvého myšáka nezraní; neboť tento med dodá tobě síly, statečnosti a vám oběma bude ochranou před úrazem!"

Smočila prst v medu a potřela jím Hráškovi i myšákovi oči.

„Jeď můj malý reku a vrať se jako slavený hrdina!"

To pověděvši, víla zmizela.

Novopečený rytíř Hrášek vsedl na myšáka, chvíli se zhlížel ve studánce, jak mu sluší rytířské odění; potom zvolal: „Do světa, myšáku!" — a již hnali se k pokraji lesa.

Jeli dlouho, dlouho, až se dostali do země, obý-

vané lidmi. Tam vzbudil jejich příchod nesmírný rozruch. Děti i dospělí v zástupech táhli za maličkým rytířem na myšáku. Nikdo jim však neublížil; naopak, všude jim ochotně dopřáli pohostinství.

Konečně vjel Hrášek do královského města Všechny domy byly ověšeny černým suknem na znamení smutku, všude vlály černé prapory. Nikde nebylo slyšeti hudbu, ani zpěv; lidé hovořili jen potichu a nikdo se ani nepousmál.

Také zde množství udivených lidí sledovalo maličkého rytíře na myšáku; šli však za nimi tiše, smutně.

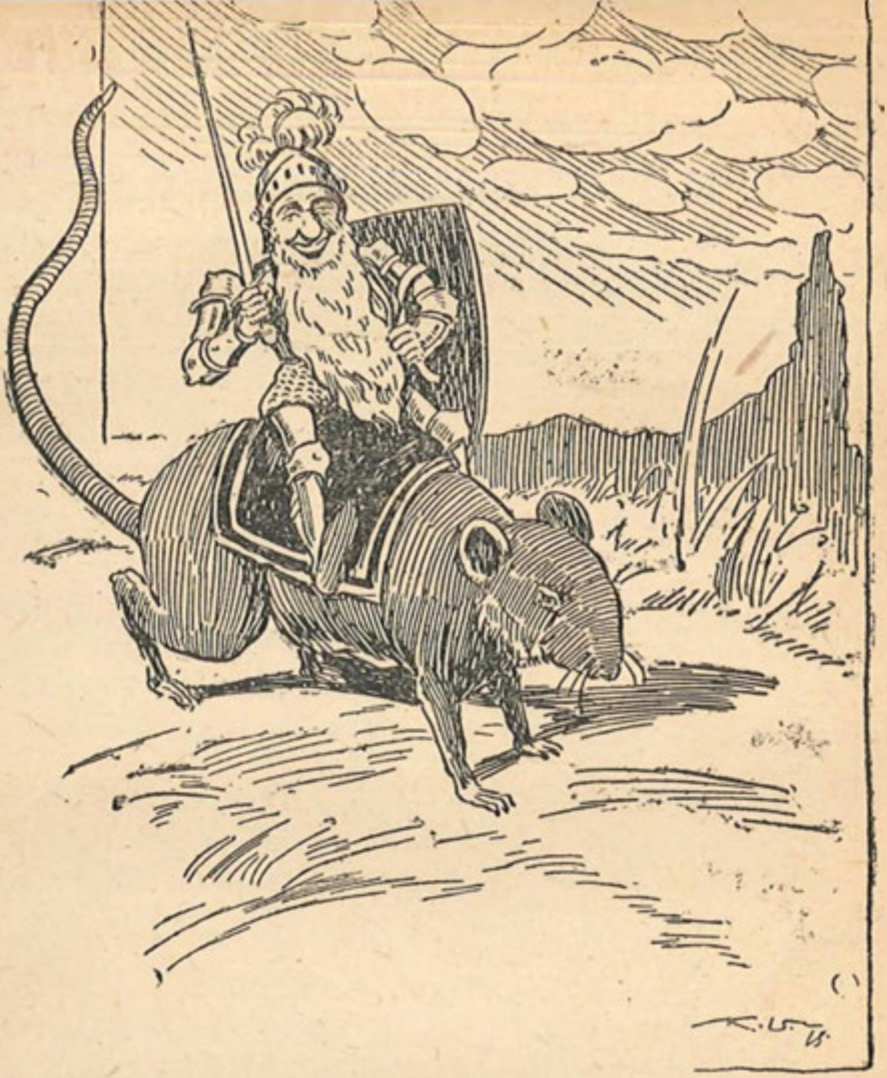
Hrášek vjel do hospody, kde byl uctivě uvítán, a jemu i myšákovi dostalo se dobrého občerstvení.

„Umřel tu někdo, že všude vidím smutek?" otázal se Hrášek.

„Neumřel, rytíři!" odvětil hostinský. „Těžší rána však stihla našeho dobrého krále a šlechetnou královnu, těžší rána než smrt! Královští manželé měli dvě dítky, hošíka a děvčátko, kteří byli všem milí pro svou spanilost, dobrotu srdce a ušlechtilost. A tyto dítky odnesl z královské zahrady obrovský černý orel a zanesl je na vysokou skálu, jejíž vrchol ztrácí se v oblacích. Proto všichni truchlíme s nešťastnými rodiči!"

„Toť ovšem hrozné neštěstí!" přikývl Hrášek. „Ztrestali jste už hrozného škůdce, pomstili jste smrt nevinných dětí?"

„Princ a princezna nejsou mrtvi. Král má ve svém zámku kouzelné zrcadlo, které ukazuje vše, co se v naší říši děje. V tom zrcadle je viděti nešťastné dítky ve hnízdě dravého ptáka na vrchole skály. O-

»Do světa, myšáku!«

šetřují tam mláďata černého orla a mnoho zkusí, neboť černý orel často bije do nich svým zobákem.

V zrcadle bývá také viděti, jak se ubohé dítky živí zbytky potravy, kterou orlíci vyhodili z hnízda. Nebohé děti nemohou utéci, neboť mladí orlové hned se za nimi rozběhnou, jak se jen poněkud vzdálí hnízda.“

„Což se nikdo neodvážil vystoupiti na skálu a královské dítky osvoboditi?" divil se Hrášek.

„Dost se jich přihlásilo — zdejší z pouhé lásky k rodu královskému, cizinci k vůli přislíbené odměně; avšak nikdo se nedostal na vrchol hory. Jakmile někdo překročí bílou část hory a vstoupí na černou, snese se na něj příval balvanů. Téměř všichni smělci byli usmrceni kameny; těch několik málo, kteří se přece vrátili, utrpěli hrozná zranění. Již dávno se nikdo nepřihlásil — královští manželé hrozně trpí krutým osudem svých dítek."

„Zítra mne dovedeš ke králi!" žádal Hrášek.

„Dovedu, rytíři, dovedu. Ubohý král aspoň trochu se potěší návštěvou tak neobyčejnou."

„Neběží o pouhou návštěvu; hodlám se pokusiti o vysvobození královských dětí!" řekl Hrášek.

Hostinský se usmál útrpně, pohlížeje na maličkého rytíře.

„Nic ty se nesměj, šenkýři!" zvolal Hrášek. „Nepodceňuj moji maličkost; bohdá dokážu, že jsem mocnější lidí — velikánů!"

Nazejtří vjel Hrášek na myšáku do královského zámku, kde již také byli zvěděli, že do města přijel na myšáku podivný maličký rytíř. Hned jej uvedli ke králi, jenž vlídně uvítal návštěvníka.

Když uslyšel, k čemu se Hrášek nabízí, nevysmál se trpaslíčkovi, neboť byl král nad jiné rozumný. Řekl laskavě: „Děkuji ti za tvou ochotu, milý rytíři a s povděkem přijímám tvou nabídku.

Podaří-li se ti vysvoboditi moje nebohé děti, královsky se ti odměním. Dám ti zlata a drahokamů co jen budeš chtíti."

„Prozatím vyžaduji si na tobě, králi, jenom slibu, že učiníš, oč tě požádám, zdaří-li se můj úkol. Ujišťuji tě, že nebudu požadovati ničeho nečestného, anebo tobě nebo tvým poddaným škodlivého."

„Slibuji," řekl král. „Až se vydáš na cestu k černé a bílé skále, dám ti velký průvod ozbrojenců, aby tě podporovali ve tvém díle."

„Pojedu sám!" prohlásil Hrášek rozhodně, a král byl s tím posléze srozuměn.

Rytíř-trpaslík zůstal na noc v paláci, kdež se jemu i myšákovi dostalo skvělého pohostinství.

Když slunce vycházelo, zdvihl král Hráška na okno a ukázal mu v dáli černý vrchol skály, jenž byl obklopen oblaky.

„Tam je hnízdo černého orla, tam jsou naše drahé děti!" řekl teskně, a přítomná královna hlasitě zaplakala.

Rytíř Hrášek se k ní obrátil, dvorně se poklonil a ozval se: „Netruchli již, vznešená paní, brzy se potěšíš se svými milými!"

Po té král ukázal Hráškovi v kouzelném zrcadle orlí hnízdo. Bylo v něm zříti tři zpola opeřená mláďata; hezoučký hošík a spanilá dívenka je krmili.

„To jsou moje děti," řekl král. „Hleď, tamto letí černý orel — již se spouští ke hnízdu — o, toho ukrutníka!" vykřikl zlostně a bezděky sáhl po meči.

Královna nedívala se do zrcadla; nemohla snésti toho pohledu. Byl skutečně vzrušující, příliš krutý srdci milující matky.

V zrcadelné ploše bylo zříti obrovského černého orla, jenž se právě snesl do hnízda a zavřeným zo-

bákem tloukl prince i princeznu do hlavy. Týrané děti zajisté naříkaly, jak tomu nasvědčovala jejich otevřená ústa.

„Dnes posledně jsou tvoje děti v orlím hnízdě, králi!" zvolal rozhořčený trpaslík. „Dovol, abych se již vydal na cestu!"

Král i královna propustili jej v milosti, přejíce mu, aby se šťastně vrátil i s malými zajatci.

Po silnici jede rytíř Hrášek na myšáku, jede pln bojechtivosti, pln důvěry ve zdárný výsledek.

„Černý orle, ukrutníku, nebudeš již loupiti děti!" volá Hrášek a pobízí myšáka ke spěchu.

A již jsou u skály. Dole svítí oslňující bělostí, nahoře tmí se jako noc, zahalena v oblaky.

Rytíř Hrášek odvážně vyjede na skálu, ostrý meč v pravici, štít v levici. Bystré jeho oči obzírají okolí. Hle, ve skále táhne se hadovitě až k vrcholi úzká rýha, dosti hluboká, aby se v ní Hrášek na myšáku mohl ukrýti. A již jsou v rýze, a statečně jedou vzhůru.

Dojeli na místo, kde bílá skála měnila se v černou. Vtom se hora zatřásla, s vrcholu hory prší balvany jako krupobití a valí se se skály dolů. Běda tvoru, jenž by té chvíle stál na skále! Příval kamenů jistě by jej rozdrtil anebo aspoň těžce zranil. Obrovské balvany řítí se po stráni; co jest jim v cestě, strhnou s sebou: trávu, byliny i keře. Avšak Hráškovi ani jeho myšákovi neuškodily. Ti dva jsou chráněni rýhou. Balvany valí se přes rýhu, skrytých se ani netknuvše.

Po některé době ustala prška kamení. Hrášek vyjel nahoru, již vidí obrovské hnízdo, již slyší skřek orlíků a nářek dětí, již vidí ohromného černého orla.

Neohroženě vykřikl: „Černý orle, jdu si pro královské děti, hned mi je vydej!"

Dravý pták vyrazil děsný skřek a již se obrátil na maličkého rytíře. Seká po něm zobákem i ostrými spáry, avšak Hrášek mrštně se uhýbá ranám a jeho meč mihá se vzduchem. Zbraň jest ovšem kratičká; přece však divnou mocí co chvíli její hrot zraní orla na nohou.

Dravec pojednou padl na skálu a rytíř Hrášek vbodl meč do jeho těla.

A hle! Černý orel rázem se změnil v černého broučka, mláďata stala se také broučky, a již všichni odlétají.

Rytíř Hrášek obrátil se k ustrašeným dětem a zvolal:

„Princi! Princezno! Jste vysvobozeni! Pojďte se mnou ke svým královským rodičům!"

Jásajíce pospíchali děti za statečným rytířem. Sotvaže všichni překročili místo, kde černá barva skály měnila se v bílou, zabouřilo v nitru hory, a černý vrchol se propadl.

A když Hrášek s dětmi sjel na rovinu, opět rachot v hoře a také její spodní část se propadla. Místo skály zříti rovinu, porostlou nejkrásnějšími květy.

Kouzelné zrcadlo ukazovalo královským manželům, co dělo se na skále. Zaplesali, když konečně uzřeli své dítky na rovině. Hned vyjeli jim vstříc se stkvělou družinou a za nimi spěchalo veškeré obyvatelstvo města.

Šťastní rodiče objímali radostí plačící i smějící

se dítky, posadili je do kočáru a vzali tam také Hráška s Myšákem.

Za bouřlivého provolávání slávy vraceli se do zámku, kdež ihned zahájeny radovánky, které trvaly sedm dní. Rytíř Hrášek slaven jako největší rek světa.

Posléze chystal se opustiti zámek.

„Pověz, statečný rytíři, jaké si žádáš odměny?" ptal se jej král. „Dám ti drahé kovy, drahé kameny; dám ti statky, přeješ-li si jich. Nebo snad chceš, abych tě učinil princem?"

„Netřeba mi drahých kovů, ani drahokamů, ani statků," odvětil Hrášek. „Také princem si nežádám býti. O jedno tě však přece prosím, králi: otevři svou pokladnici a uděl z ní chudým své říše tolik, aby žili spokojeně."

„Jsi nejen statečný, ale i šlechetný!" chválil král s obdivem. A ještě téhož dne dal rozhlásiti, aby si každý chudý v jeho zemi přišel na zámek, kde se mu dostane peněz, co jich jen potřebuje ke spokojenému životu.

Rytíř Hrášek rozloučil se s královskými manželi i jejich dětmi; a provázen jejich žehnáním, vyjel z města — dále do světa, pomáhati slabším, utiskovaným, trpícím.

Jeli dlouho, dlouho, až dostali se do lesa, jenž zdál se býti nekonečný. V tom lese bydlel čarodějník, jenž byl postrachem všech okolních míst, lidmi obývaných.

Hrášek ovšem nevěděl, co hrozného skrývá les; avšak nebyl by se zalekl, i kdyby mu to bylo známo. Vždyť byl statečný a nezranitelný!

Jede na myšáku lesem a tichým hláskem si pro-

zpěvuje. Vtom zaslechne vzdech a hned nato zamečela koza. Z houští vyšla shrbená stařenka; na provaze vedla bílou kozičku.

„Ach, moje kozičko milá," zaplakala stařenka, „brzy se s tebou navždy rozloučím! Tak milá jsi mi byla, mlékem svým jsi mne živila — a teď tě vedu na smrt!"

„Co tě trápí, babičko?" ozval se rytíř Hrášek a rozjel se ke stařence.

Podivila se stařenka, když spatřila maličkého rytíře na myšáku. A když jí Hrášek domlouval, aby se mu svěřila s příčinou svého zármutku, smutně vyprávěla: „V tomto lese přebývá zlý čaroděj — půl člověka, půl vlka. Lidé z okolních dědin i měst jsou povinni, každý den přivésti mu kozu nebo ovci, aby ji pohltil. Jenom jediný den toho neučiniti, čaroděj místo zvířat bude si sám vybírati lidi. Dnes byla jsem já určena, abych čarodějníkovi přivedla svou jedinou kozičku, milé zvířátko, moji živitelku! Těžko se s ní rozloučím! Bude se mi po ní stýskati — a z čeho budu živa, když pozbudu mléka své bílé kozičky?"

„Nepozbudeš mléka své kozičky, milá babičko!" těšil ji trpaslík. „Odvedeš si své zvířátko zase domů — vrať se hned, jenom mi ukaž cestu k čaroději!"

„Ach, můj rytíři, toho neučiním!" zavrtěla stařenka hlavou. „Nesmím dopustiti, aby k vůli mé kozičce byli obětováni lidé!"

„Nebudou obětováni, babičko, věř mi! Učiním čaroděje neškodným!"

„Ty?" nedůvěřivě zvolala stařenka. „Považ jenom: on je proti tobě obr, jediným dupnutím roz-

šlápne tebe i s myšákem, jediným hmatem rozdrtí vás oba v hrsti!"

„On bude přemožen, babičko, a já nad ním zvítězím!" zvolal Hrášek. „Jenom mi ukaž, kudy se jde k čaroději!"

„Dovedu tě tam," nabídla se stařenka. „Pro případ, že bys podlehl, vydám mu svou kozičku, aby neuskutečnil svou hrozbu, by si nechodil pro lidské oběti. On je hrozný, rytíři; ustrneš, až jej uzříš!"

Hrášek se usmál.

„Pověz mi však, babičko, což se dosud nikdo neodvážil zkrotiti zlého čaroděje?"

„Jen jediný muž — statečný rytíř, obrovské postavy — se toho odvážil; avšak již se nevrátil! Od té doby nikdo nepomýšlí na odpor čarodějníkovi."

Hrášek jel zvolna na myšáku, stařenka belhala se vedle něho, táhnouc za sebou bílou kozičku. Ubohé zvíře jakoby tušilo, co je očekává, co chvíli vzepřelo se babičce.

„Bojíš se, kozulenko, viď!" smutně se ozvala stařenka.

„Nic se jí nestane, babičko!" ujišťoval ji Hrášek. „Vrátíte se obě domů neporušeny!"

Les byl čím dále hustější; pojednou však řídnul.. objevila se mýtina s velikým otvorem v zemi.

„Tam přebývá čarodějník," zašeptala stařenka.

„A kterak jej vyvoláte, když mu přivedete obětní zvíře?" ptal se Hrášek.

„Jak sám nařídil, voláme: Mocný pane, vezmi, co ti patří!"

„Dobře, babičko," kývl rytíř Hrášek. „Chceš-li, můžeš i s kozičkou odejíti. Anebo snad bys ráda vi-

děla, kterak čaroděj podlehne? V tom případě ukryj se s kozičkou v houští."

„Zůstanu zde," rozhodla se stařenka. „Jak jsem již řekla: přemůže-li čaroděj tebe, vydám mu svou kozičku."

Vlezla s kozou do křoví. Hrášek dojel až k otvoru a zvolal: „Mocný pane, vezmi, co ti patří!"

Z dutiny v zemi vynořila se ohromná vlčí hlava; ostatní část těla byla lidská.

„Kde jsi?" vykřikl čaroděj, ohlížeje se po člověku, jenž mu přivádí zvíře na pospas.

„Tu jsem!" odvětil Hrášek. „Shlédni k zemi!"

Čaroděj se podíval dolů a hlučně se rozesmál, uzřev maličkého rytíře na myšáku.

„Co ty tu chceš, trpaslíku?" vykřikl.

„Přijel jsem, abych s tebou zápasil a tebe přemohl!" neohroženě odpověděl rytíř Hrášek.

Čaroděj smál se, až se za boky popadal.

„Ty, červíčku? — zápasit se mnou? — zvítězit nade mnou?"

Zdvihl těžkou nohu a vší silou šlápl na trpaslíčka.

Kterak se ale podivil, když seznal, že ani Hráškovi, ani myšákovi neublížil!

„Hoj, ty máš tuhý život!" zvolal. „Přece však se nebudeš dlouho z něho těšiti!"

Sehnul se a mocnou pěstí jako kladivem udeřil trpaslíka. Avšak ruka mu odskočila, jakoby narazila na tvrdý křemen, a čaroděj zasykl bolestí.

„Nuže, troufáš si mne přemoci!" zvolal Hrášek.

„Za chvíli bude po tobě!" vykřikl čaroděj, sáhnul do jámy v zemi a vytáhl obrovský kyj. Hrozná zbraň

zařičela vzduchem, mocně dopadla na trpaslíka — a přece ani jemu, ani myšákovi neublížila!

Čaroděj znovu napřáhl obušek; když však jej prudce spustil ke hlavě Hráškově, maličký rytíř švihnul mečíkem, odrazil kyj a čarodějova zbraň vyletěla až k vrcholi nejvyššího stromu v lese, kde zůstala vězeti ve větvích.

A nyní dorážel Hrášek na překvapeného čaroděje. Netvor vyl, skučel, cenil tesáky, oháněl se rukama i nohama; avšak mečík Hráškův odrazil každou ránu.

Posléze byl čaroděj již nesmírně unaven... ustrašen vklouzl do otvoru.

Rytíř Hrášek vjel neohroženě za ním. Pod zemí byla jeskyně, v jejímž koutě kupila se hromada listí, obklopená balvany.

Čaroděj vrhal obrovské kameny po trpaslíkovi, jenž však vždycky nastavil mečík. Jakmile dotkl se kámen oceli, roztříštil se na prášek.

Čaroděj vyházel již všechny balvany. Ve své úzkosti vykřikoval podivná slova a jeskyně naplnila se všelikými obludami, jež útočily na Hráška. Jeho mečík však je všechny zahnal.

„Braň se!" vykřikl nyní trpaslík na čaroděje a prudce naň dorážel svou zbraní.

Čaroděj opět vykřikl divné slovo — v jeho ruce zaleskl se obrovský meč. Avšak mečík Hráškův odrazil i tuto zbraň, jež se rozpadla na kousky.

„Mohl bych tě nyní skolit!" zvolal Hrášek. „Ušetřím však tvého života, když se odtud vystěhuješ a když se uchýlíš na poušť, kam člověk nikdy nevkročí!"

»Přijel jsem, abych s tebou zápasil a tebe přemohl,« neohroženě odpověděl Hrášek.

„Toho neučiním!" vykřikl čaroděj divoce a udeřil pěstí do stěny jeskyně. V dáli zazněl hukot.

„Přece mne nepřemůžeš!" zachechtal se čaroděj. „Co nevidět vrazí sem divý proud; utopíš se v něm i s myšákem!"

Hrášek mohl se ještě zachrániti útěkem z jeskyně. On však neohroženě setrval. Hukot se blížil, již také vytryskl ze stěny pramének vody.

Vtom přiletěla včelka a zabzučela Hráškovi do ucha: „Víla Meduška ti vzkazuje: Bodni čaroděje do palce levé nohy!"

Hrášek uposlechl. A hle! Netvor rázem klesl a změnil se v černý balvan, porostlý mechem. Současně zaniknul hukot, do jeskyně již neproudila voda.

Rytíř Hrášek chtěl poděkovati včelce za její radu — avšak už jí neuzřel. Vyjel tedy z otvoru, zavolal stařenku a ukázal jí balvan.

„Toť čaroděj! Již nikomu neuškodí! Vrať se domů se svou kozičkou a vyřiď svým krajanům, že jsou zbaveni čaroděje a že již nikdo není povinen odváděti mu vynucenou daň!"

Nečekaje díků stařenčiných, odjel na svém myšáku.

Za několik dní dojel do města, kde byl královský zámek. Všude zřel prapory a květinovou výzdobu. Ulice byly plny lidu svátečně oděného; co chvíli spatřil vznešeného pána v rytířském odění, provázeného skvělou družinou.

Když lidé uzřeli maličkého rytíře na myšáku, posmívali se mu: „Ten jistě přemůže rytíře Ohniváče! Pohleďte na jeho obrovský meč! Tím zajisté přesekne Ohniváče i s koněm jako jablíčko!"

Hrášek nedbal jejich posměšků a jel klidně dále. Jakýsi zlomyslník chtěl jej chytiti do hrsti, avšak trpaslík postavil se mu tak hrozivě na odpor, že onen člověk bezděky ucouvl.

Vtom zazněl dusot četných koní.

„Uvolněte cestu!" volali lidé. „Rytíř Ohniváč přijíždí!"

Dav se rozstoupil. Hrášek uzřel tlupu nádherně oděných jezdců. Jim v čele klusal na bujném vraníku statný rytíř ve zlatém brnění. Jeho vlas i vous planul jako oheň.

Rytíř Ohniváč povšimnul si Hráška. S útrpným úsměvem dojel k němu, sehnul se a otázal se:

„Kdo jsi, maličký?"

„Rytíř Hrášek!" zněla odpověď.

„Tys přijel, abys se mnou zápasil?" smál se rytíř Ohniváč.

„Přijel jsem do města jenom náhodou; nevím tedy, co se zde chystá. Jsem však ochoten pustiti se v zápas s kýmkoliv!"

„Přijímám!" zasmál se Ohniváč. „Jeď tedy se mnou na kolbiště. Tebe si nechám naposled!"

Přijeli na veliké prostranství, kde na tribunách seděly vznešené paní. Na vyvýšeném místě byl skvostný stan, nad nímž se vznášela královská koruna. Ve stané seděl král s královnou a s princeznou. Děva byla čarokrásná, avšak bledá a oči měla uplakané.

Na kolbiště vyjel rytíř, s nímž se Ohniváč ihned pustil do zápasu; avšak záhy jej přemohl. Zdolal i druhého rytíře, srazil s koně třetího, čtvrtého. Rytíř Ohniváč zvítězil již nad dvaceti protivníky. Tu

vyjel proti němu ušlechtilý panic. Hráškovi neušlo, že princezna, zoufale sepiala ruce.

„Zajisté zápasí se zde o ruku princezninu," zašeptal. Vtom přiletěla k němu včelka a zabzučela:

„Rytíř Ohniváč je synem zlé čarodějky, která touží, aby se Ohniváč stal pozemským králem. Nařídila tedy starému králi, že svou dceru smí dáti jenom tomu, kdo ostatní soupeře přemůže. Kdyby nechtěl vyhověti jejímu rozkazu, princezna se rozstůně a již nikdo ji neuzdraví. Rytíř Ohniváč je znám jako nepřemožitelný zápasník; přece však přihlásilo se mnoho šlechetných rytířů, kteří chtějí princeznu zbaviti nenáviděného Ohniváče. Podlehli však, jak jsi sám viděl. Princ, který nyní chystá se zápoliti s Ohniváčem, je rytíř Krasoň, kterého by princezna nejraději měla svým manželem a její rodiče svým synem. Vyniká velikou udatností; přece však nezvítězí!"

Pozornost Hráškovu upoutalo utkání se Ohniváče s Krasoněm. Panic, ač byl tělem slabší, předčil Ohniváče mrštností. Již se zdálo, že Krasoň bude vítězem; tu vymrštil jej Ohniváč ze sedla do písku zápasiště.

Zazněly trouby, ohlašující konec zápasu. Vtom vzpomněl si Ohniváč na Hráška. Obrátil se k němu a pokynem ruky jej vyzval ke královskému stanu.

„Králi a pane můj," uklonil se Ohniváč, „štěstí bohatýrské i dnes mi zůstalo věrno, přemohl jsem posledního soupeře. Přece však chci ještě s jedním podstoupiti zápas — tuto s rytířem Hráškem!"

Král i královna užasli, když spatřili trpaslíka na myšáku. Princezna však si jej nevšímala. Od okamžiku, kdy byl Krasoň odveden ze zápasiště jako po-

ražený, nesejmula rukou s obličeje, zakrývajíc hořké slzy.

„Ty chceš se utkati s rytířem Ohniváčem?" otázal se král s úsměvem.

„Ano, jasný králi!" zvučným hláskem odpověděl Hrášek. „Jenom bych rád věděl, nemusí-li princezna pojmouti za manžela rytíře Ohniváče, bude-li přemožen?"

Vůkol zazněl tichý smích. Nyní také princezna dívala se na Hráška; a když ji dvorně pozdravil, laskavě se na něho usmála.

„Bylo ustanoveno," promluvil král, „že se moje dcera provdá jenom za vítěze. Ty však —"

„Uznávám, že bych byl princezně nevhodným ženichem," zvolal Hrášek. „Zvítězím-li já, budiž mi dovoleno, abych sám zvolil jejího příštího manžela."

„Svoluji," přikývl král a opět se usmál. A zase bylo slyšeti vůkol tajený smích. Takový nepatrný mužíček, sedící na myšáku — a troufá si zvítěziti nad nepřemožitelným rytířem Ohniváčem!

„Nuže, pane rytíři, jsem ti k službám!" obrátil se Hrášek k Ohniváči.

„Hned, můj maličký!" zasmál se Ohniváč.

„Pane rytíři, šetři jeho života!" přimlouval se král.

„Nikoli!" zvolal Hrášek. „Žádám, aby se mnou bojoval jako s předcházejícími!"

„O boji nelze mluviti!" zasmál se Ohniváč. „Svalíš se do písku, jak jenom švihnu mečem do vzduchu!"

„Tedy švihni!"

Těžký meč zasvištěl — Hrášek však se obratně uhnul a zůstal pevně seděti na myšáku. A v příštím okamžiku bodl vraníka nad kopyto. Ohniváčův kůň

se vzepial, div že jezdce neschodil. Tím popuzen, útočil Ohniváč bezohledně na trpaslíka.

Kde kdo žasnul. Meč dopadal na mužíčka i na myšáka a přece jim neuškodil!

Vtom Hrášek podjel koně soupeřova — několikrát jej sekl mečíkem do nohou — vraník se poděsil — vzpřímil se na zadní nohy a po dvou couval před trpaslíkem, jenž neustával sekati do jeho nohou, nedbaje ran rytířovým mečem, které naň zrovna pršely.

Vraník byl zatlačen až k zábradlí — učinil prudký pohyb a rytíř Ohniváč spadl do písku.

Bouřlivý jásot otřásl vzduchem. Maličký vítěz byl doveden ke královskému stanu, kde se mu dostalo lichotivého uznání a vděčného úsměvu princeznina.

„Jasný králi, přemohl jsem nepřemožitelného rytíře Ohniváče; prosím tedy, aby rytíř Krasoň stal se manželem princezniným."

Královská rodina zářila blahem, že byla zbavena nenáviděného syna čarodějky, jenž po své porážce ihned odjel.

Trpaslík zůstal v paláci, byl přítomen slavné svatbě princezny s Krasoněm, účastnil se hlučných radovánek, a konečně odjel, nepřijav odměny.

Ještě mnoho rekovného vykonal ve světě, získal sobě slávy, zisku svého však nehleděl. Chud, jak vyjel, vrátil se domů. Tam projížděl na myšáku lesy, pole, louky a kde viděl, že silnější utiskuje slabšího, tomuto hned ochotně pomohl. Zejména včelkám byl ochráncem a často si pohovořil s vílou Meduškou o svých dobrodružstvích ve světě.

♥ ♥ ♥

O zajíci — Janovi.

Nastal měsíc prosinec a přinesl krutou zimu. Sněhu bylo někde až po pás a mrzlo, jen praštělo. Chudí lidé naříkali; neboť pro nedostatek paliva třásli se zimou i ve světničkách. Avšak mnohem hůře bylo ptáčkům a zajíčkům. Byli stále venku na mraze, jejich příbytečky nikdy nebyly vytápěny; jenom hustý kožíšek, ať pernatý či srstnatý, chránil je zmrznutí.

Zimy však nebyli by tak přílišně dbali; hůře bylo, že nedostávalo se jim potravy. Leckterý ptáček, zavřev navždy očka, vysílením spadl se stromu do studené závěje; i mnohý zajíček vzal za své.

Kdysi k večeru po hrozné chumelenici důkladně přituhlo. Obloha byla jasná, plná hvězdiček; vítr ostrý jako nůž proháněl se nad bílým příkrovem spící matičky země.

Pod hustým keřem, jenž byl shora všecek zasněžen, seděl v pelechu velký zajíc. Ač k němu nedopadl snad jediný vloček sněhový, přece chudáček zimou se chvěl. Už ani ten kožich nestačil zahřáti jej. Zima, hlad — ach, což se nasoužily ubohého ušáka! Již od včerejška nerozhlodaly jeho zuby ani sousta.

„Jak bídnými tvory jsme my zvířata!" povzdechl si zajíc a stulil se ještě více, neboť ostrý vítr šlehl jej do hrudi. „Přál bych si být člověkem, neboť lidé přece jen vždy mají se lépe než my!"

Po některé době něco zašustilo v křoví. Zajíc se ulekl a chtěl utéci; avšak byl už tak ztuhlý, že se nemohl hnouti.

Hle, k zajíci blíží se malý skřítek a vleče za sebou hlávku zelí, nejmilejší zajícovu pochoutku!

Mužíček přiblížil se k zajíci a zahleděv se na něho, ozval se svižným hlasem: „Před chvílí šel náš král okolo tvého obydlí a zaslechl, čeho sis přál. I zželelo se mu tebe a proto vyhoví tvé tužbě. Sněz tuto hlávku a hned se proměníš v člověka. Král náš pravil, že budeš ve své nové podobě šťasten, avšak jen tak dlouho, dokud nepožiješ syrového zelí! Učiníš-li tak, bude s tebou zle!"

Dořekl — a hodiv zajíci zelnou hlávku, ztratil se ve sněhu.

Zajíc mžikem nabyl síly a chtivě se vrhl na hlávku. Nemyslil na splnění svého přání; ovládala jej pouze myšlenka, že zažene krutý hlad. Hbitě zajížděly ostré zuby do křehoučkých listův a zakrátko zbyl z celé hlávky jenom košťál. Chrup, chrup — již byl také v žaludku zajíce.

Vtom však ušák hrozně zavřeštěl a svaliv se k zemi, natahoval se a nadýmal. Pojednou praskl hustý kožich a před křovím stál statný, krásně urostlý a bohatě oděný mladík. S údivem rozhlížel se po zasněženém kraji, který byl jen slabě ozářen hvězdičkami. Postoupil ku předu a jeho nohy o něco zavadily. Sehnul se a zdvihl zaječí kůži.

„Hle, toť vše, co mne upomíná na můj dřívější stav!" usmál se mladík. „Nechám si tu kůži na památku."

Uschovav kožešinu pod kabát, pustil se nazdařbůh závějemi.

„Netrvalo dlouho, uzřel v dáli světélko, jež se kmitalo jako bludička. Zaměřil k němu a posléze stanul u velikého stavení, jež bylo kolkolem obehnáno vysokým plotem. Přistoupiv ke vratům, hřmotně na ně zabušil.

Ze dvora ozval se zuřivý štěkot. Uslyšev ten hlas, mladík se zachvěl.

„Ale, ale," hned se zase zasmál, „proč lekám se štěkotu, jako bych byl dosud zajícem? Nyní musí se psi báti mne!"

Za chvíli objevila se nad plotem a ve skulinách slabá záře.

„Kdo tu?" ozval se mužský hlas.

„Zbloudilý pocestný prosí o nocleh," odvětil mladík.

Sám sobě divil se, kterak v něm vznikají takové myšlenky. Když byl zajícem, málokdy mu napadlo něco kloudného.

Zarachotila závora, vrata zaskřípala a pootevřela se.

„Jsi-li sám a přicházíš-li s dobrým úmyslem?" ozval se zase onen hlas, a ve vratech objevil se statný muž, jehož obličej byl zarostlý vousem tu a tam již prokvetalým.

„Jsem sám a nezamýšlím nic zlého," odvětil mladík.

„Nuže, vejdi!"

Mladík vkročil na dvůr. Jako dva blesky vyřítili se na něho dva ohromní psi a šlehajíce zuřivě ohony, vrhli se na něho.

Mladík se nesmírně polekal; jeho povaha byla ještě poněkud zaječí.

Hospodář vykřikl a psi se odplížili ke svým boudám. Pán statku uvedl hostě do prostorné světnice, příjemně vyhřáté a osvětlené. Hned na první pohled zalíbil se mladíkovi tento příbytek.

Hospodář povšimnul si důkladněji příchozího. Uzřev skvostný šat, pěkně urostlé tělo i ušlechtilý obličej, domníval se, že je to zajisté vznešený pán. proto s úklonou nabídl mu pohodlnou lenošku blíže krbu, a mladík se ihned posadil.

„Smím-li se ptáti, koho dnes hostí můj skrovný příbytek?" otázal se hospodář.

„Odpusť, dobrý muži, toho ti nemohu zjeviti!" odpověděl mladík. Co by také mohl o sobě řici? Vždyť nebyl ničím! A přiznati se, že byl do nedávna zajícem, styděl se.

„Tedy mi aspoň pověz, jak tě mám nazývati!" prosil hospodář, jehož domněnka o vznešeném stavu cizincově zdála se býti těmito slovy potvrzena. Jistě je to vzácný velmož, jenž nechce býti poznán.

„Nazývej mne — Janem," odvětil po delším váhání mladík.

„Pane Jene, nepohrdneš naší chudou kuchyní?" nesměle otázal se pán statku.

„Rád přijmu, co mi nabízíš," odvětil Jan, kterého už zase trápil hlad. „A teď ty mi pověz, jak se jmenuješ?"

„Mirota, vzácný pane," zněla odpověď.

Poté přistoupil hospodář k postranním dveřím, otevřel je a zavolal: „Blaženko, uchystej večeři pro tři; máme vzácného hostě!"

Zavřev zase, usedl naproti Janovi. Rozhovořili se: o počasí, o světě, o válkách a Jan ku podivu rozumně odpovídal.

„Posléze je to kníže některé ze sousedních zemí!" pomyslil si Mirota, a hned uctivě odsedl.

Mladík porozuměl a usmál se.

„Jen zůstaň!" vybídl Mirotu. „Pod tvou střechou přestávají všechny rozdíly. Teď tu sedí jenom dva přátelé!"

Do jizby vkročila mladistvá, spanilá děva. Zardívajíc se, pozdravila hostě líbezným hláskem a hned chystala na stůl.

Jan byl okouzlen její sličností. Když odešla do kuchyně pro jídlo, otázal se Miroty: „Tvoje dcera, hospodáři?"

„Jediné moje dítě, pane Jene," přikývl Mirota, „Perla mezi dívkami, útěcha mého stáří."

Přestal chváliti, neboť do světnice vkročila zase Blaženka a za ní dvě děvy služebné. Nesly mísy se zvěřinou libě vonící a konvice s medovinou. Když všechno postavili na stůl, vybídla Blaženka hostě, aby si dal chutnati. Služky odešly a Mirota, Jan i Blaženka usedli za stůl k výborné večeři. Dívka se brzy osmělila a rozhovořila se s mladíkem jako s milým bratrem.

Po večeři dlouho poseděli u teplého krbu v důvěrném hovoru. Posléze uvedl Mirota hostě do útulné ložnice. Jan se svlékl a uloživ zaječí kůži do kapsy svého aksamitového kabátce, natáhl se na lože a brzy usnul. Měl příjemné sny...

Probudil se, až když slunko vycházelo. Rychle vyskočil a oblékl se. Když bral na sebe kabát, zdál se mu nějak těžký. Sáhl do kapsy, kde měl zaječí kůži — a hle, vytáhl plnou hrst velikých dukátů. Z toho měl nesmírnou radost, neboť nyní se může odměniti vlídnému hostiteli.

Když vstoupil do společné jizby, otec i dcera již čekali na něho se snídaní. Po jídle vstal Jan, položil na stůl hrst zlaťákův a řekl tiše: „Hospodáři, to za tvoji pohostinnost! Prosím, abys mi jí dopřál ještě některou dobu!"

„Pane Jene, pane Jene," zasmušil se Mirota. „Jsem-liž krčmářem, jenž dává si zaplatit své pohostinství? Čeho jsem ti poskytl, jest jenom nepatrnou částečkou z požehnání, které spočívá na mých rolích, lesích a pastvinách. Jen si ty peníze schovej!"

Jan zdráhal se vzíti dukáty zpět a Mirota zase nechtěl jich přijati. Posléze požádal Jan Blaženku, aby mu tedy ty peníze schovala, což dívka ochotně učinila a zavřela dukáty do dubové truhlice.

Uplynul měsíc a Jan dosud meškal na statku hospodáře Miroty. Byl zde nevýslovně šťasten. Denně nacházel zjitra pod zaječí koží hrst dukátů a ukládal je do dubové truhlice Blaženčiny. Bavil se hovorem s Mirotou a s dívkou, zpíval s nimi krásné písně. Časem vydal se s Mirotou a jeho čeledí na lov. Nikdy však nezasáhla jeho zbraň zajíce, ani jelena nebo srny; hubil jenom dravou zvěř: vlky, lišky, kuny. Mirota se tomu nedivil; myslil si, že honba na dravce je zvláštní libůstkou mladíkovou.

Jan nezapomněl, že pochází ze zaječího rodu. Maje dosud na paměti, co byl zkusil v krutých mra-

zech, potají donášel do houštin zeleninu a zrní, aby jeho bývalí druhové měli čím se živiti. Také nejedl masa zajíců, kteří byli skoleni Mirotou nebo ostatními lovci.

Zima chýlila se ke konci. Mirota oblíbil si příjemného mladíka; také Blaženka k němu přilnula upřímnou láskou. A když dubová truhlice byla až po okraj plna dukátů, požádal Jan hospodáře Mirotu za ruku Blaženčinu s tou však podmínkou, aby se ho nikdy neptali po jeho původu. Mirotovi nezáleželo, aby zvěděl, z jakého rodu jest Jan; jenom když dcera dostane hodného manžela! Ostatně, bohatšího zetě by sotva nalezl. Bylo mu ovšem divno, odkud béře Jan tolik peněz, když přišel k němu, nemaje ani ranečku; avšak nepátral po vysvětlení.

Bylo před svatbou. Snoubenci, zářící blahem a štěstím, chystali se do kostela. Nežli se tam vydali, pohostil Mirota svatebčany. Také Jan usedl s Blaženkou za stůl. Nevěsta předložila mu husí pečínku se zelím. Jan požil několik soust. Tu dostal se mu do úst kousek syrového zelí, jenž v kuchyni náhodou spadl do mísy. Nevěda o tom, Jan snědl syrové zelí. Pojednou bolestně vykřikl, jeho tělo se menšilo — až se změnil ve statného zajíce. Právě otevřely se dveře, jimiž sem vcházel opozdivší se svatebčan. Hup — a už byl zajíc venku!

V jizbě nastal nesmírný zmatek — nebohá nenevěsta omdlela.

Když ji vzkřísili, ptala se po Janovi; avšak nikdo o něm nevěděl. Mirota vyslal hned posly do všech končin, aby pátrali po zmizelém. Poslové však se vrátili s nepořízenou. Svatebčané se rozešli do svých domů.

Místo očekávaného blaha uhostil se na statku Mirotově zármutek. Otec i dcera ustavičně vzpomínali na Jana.

„Snad to byl zlý duch!" prohodil kdysi Mirota. „A snad je naším štěstím, že se tak stalo."

„Nemluv tak, otče," prosila Blaženka. „Jan byl zajisté hodný člověk, jenž nebyl ve spojení se zlými mocnostmi. Dá Bůh, že jej zase najdu!"

Otec potřásl hlavou a vzdychl si.

Léto bylo v nejkrásnějším rozkvětu, když Blaženka vyšla si jednou do lesa svého otce. Kráčejíc zamyšlena pod korunami stromů, zaslechla pojednou bolestné zavřeštění. Šla po hlase a brzy nalezla v houští statného zajíce, jenž uvázl v oku, patrně pytlákem nastraženém.

„Ubohé zvíře!" politovala Blaženka čtvernožce.

Sehnuvši se, vyprostila zajíce z léčky. Ušák vděčně na ni pohlédl a chtěl odběhnouti; avšak byl již tak zmořen, že se sotva plazil. Nerozmýšlejíc se, vzala ho Blaženka do náručí a pospíchala s ním do stavení. Otec právě nebyl doma; nikdo tedy nevěděl, co si přinesla Blaženka do světničky.

Sotvaže se zajíc ocitnul na stole, velikým skokem vrhl se k nohoum dívčiným.

„Má drahá Blaženko!" zaznělo jizbou.

Dívka se zachvěla. Nebesa, toť hlas Janův!

„Kdo zde mluví?" ozvala se všecka poděšena.

„Já, moje milená! Nesouc domů zajíce, zajisté jsi netušila, že si přinášíš toho, jenž měl býti tvým manželem."

Blaženka nyní poznala, že mluví zajíc.

„Jakže, tys onen zajíc —"

„— ve kterého se proměnil tvůj snoubenec Jan!"

Dívka zdvihla zajíce a přitiskla jej k prsoum.

„Můj ubohý Jene!" zaplakala. „Kterak jen se stalo, že jsi se proměnil v zajíce?"

Zajíc jí všecko pověděl. Jak byl zprvu zajícem a kterak jej král skřítků proměnil v člověka; jak potom požil kus syrového zelí a stal se zase zajícem.

„A není možno vrátiti tobě lidskou podobu?" neustávajíc vzlykati, ptala se Blaženka.

„Je to možno, avšak nikdo se neodváží té oběti!" řekl zajíc smutným hlasem.

„Jen pověz!" naléhala Blaženka. „Ničeho se nezaleknu, všechno podstoupím, jen když tě vysvobodím!"

„Ty drahá dušinko!" zvolal zajíc vřele. „Tedy poslyš: Nerozloučivši se s otcem, opustíš se mnou domov. Král skřítků, jenž mi pověděl, kterak dosáhnu vysvobození, má na vysoké, lidem nepřístupné skále ohromné zásoby zlaté rudy. Dříve mleli rudu skřítkové sami a prášek tavili na drahý kov. Že však jednou pohněvali krále vzduchu, nesmějí už mlíti. Jenom člověk směl by točiti klikou rudného mlýna."

„Proč tedy král skřítků nepožádá některého člověka?" divila se Blaženka. „Dost by se jich přihlásilo za odměnu k té práci."

„Ovšem," uznával zajíc, „lidí bylo by dost. Nikomu však se nechce do té práce, neboť by nesměl odejíti s vrchu, dokud by všecku rudu nesemlel. Na té skále bývá v létě strašlivé vedro, v zimě pak krutý mráz; pracovník pak by se nesměl ani proti horku, ani proti zimě ničím chrániti. Když jsem utekl

z vašeho stavení do lesa, potkal jsem krále skřítků a pověděl jsem mu o své nehodě. On, že by mi rád pomohl, jen kdybych mu přivedl pracovníka. Poslední kousek rudy obsahuje totiž divotvornou vodičku, kterou lze všechno na světě dokázati."

Blaženka se zamyslila. Byla ochotna pro milého Jana přinésti tu oběť; jen to ji rmoutilo, že se nesmí s otcem rozloučiti, aniž mu pověděti, kde vlastně mešká.

„Pokusím se o tvé vysvobození," řekla posléze; „ráda však bych se svěřila otci."

„V tom případě byla by tvoje oběť marná; neboť nikdo nesmí zvěděti, kam jsi se poděla."

„Děj se tedy vůle Boží!" vzdychla si Blaženka. Políbila otcův obraz na stěně, zavinula zajíce do loktušky a vyplížila se ze statku. Nikým nezpozorována, dostala se do lesa. Tam zajíce na jeho žádost postavila na zem a ušák běžel před Blaženkou, ukazuje jí cestu.

Posléze přišli k vysokému dubu, jehož kmen byl vyhnilý. Zajíc vskočil dovnitř a Blaženka ho následovala. Ocitla se v nízké podzemní chodbě. Pojednou zazářilo jí vstříc oslňující světlo a po několika kročejích stanula před velikou jeskyní. Strop i stěny byly posázeny zlatem, stříbrem a drahokamy nesmírné ceny, z nichž vycházela ona stkvělá záře. Uprostřed jeskyně stál zlatý stůl a na něm seděl král skřítků, maje korunu na hlavě. Vůkol něho jako mravenci hemžili se drobouncí mužíčkové.

Zajíc přiběhl před trůn a poklonil se. Když také Blaženka sklonila uctivě hlavu, král se usmál laskavě.

„Vítám tě, zajíci-Jene! To snad tvoje nevěsta?"

„Ano, vznešený pane můj!" odvětil zajíc. „Statečná děva odhodlala se vysvoboditi mne!"

„Mocný králi," ozvala se nyní Blaženka, a zraky všech skřítků spočinuly na ní s obdivem. „Mocný králi, dej mne co nejdříve dovésti k rudnému mlýnu. Ráda bych se co možná brzy zhostila svého úkolu, aby můj Jan v zaječí podobě nestal se kořistí lovců nebo šelem."

„A pověděl ti zajíc-Jan, co ti bude na skále snášeti?" ozval se po chvíli král.

„Všechno mi pověděl. A kdybych věděla, že tam zhynu v největších mukách, pokusím se o jeho vysvobození."

„Jsi rekovná, děvo!" chválil král a pokynul jednomu mužíčkovi, jenž se ihned postavil ke trůnu.

„Rozluč se se svým snoubencem," řekl zase král, „neboť ho neuzříš, dokud nebude ruda semleta do posledního kousku."

Blaženka vzala zajíce do náruči a přitiskla jej k srdci. Horké slzy vyřinuly se jí z očí a skropily jeho srst.

„Na shledanou, drahý Jene!" štkala.

„Buď zdráva, milená!" opětoval zajíc a vyrvav se jí z rukou, ubíhal z jeskyně.

Za chvíli vyvedl skřítek, jenž stál u trůnu, Blaženku z podzemí a mlčky jí ukazoval cestu trnitými houštinami. Konečně stanuli před vysokou skalou, která byla obklopena hustou hradbou ostnatých keřů.

„Běda tomu, kdo by se pokusil proniknouti těmi houštinami!" přerušil skřítek mlčení a ukázal k úzké stezce, jež se na malou vzdálenost vinula křovím.

Blaženka se zachvěla. Uzřela na zemi i na větvičkách zbytky oděvů a kostí.

„Zbav mne toho děsného pohledu, zaveď mne na skálu!" prosila skřítka.

Mužíček se usmál, vzal ji za ruku a rychle se s ní vrhl do křoví. Proletěli děsnou hradbou, ani trnem nezraněni; neboť keře před nimi ustupovaly.

Skřítek a Blaženka ocitli se na skalním výstupku a jali se lézti vzhůru. Dlouho trvalo, než se dostali na vrchol. Tam byla skála prohloubena, jakoby na vrcholi druhdy bývalo jezero. A v té prohlubni třpytilo se ohromné množství rudy. Na pokraji stál neveliký mlýn.

„Do toho mlýna budeš házeti rudu a touto klikou otáčeti," vysvětloval skřítek. „Přijdu sem každého jitra a přinesu ti potravu a vodu. Vezmu s sebou prášek z rudy, kterou rozemeleš, abychom jej v podzemních pecích tavili na zlato. Přeji ti hojně zdaru!"

To pověděv, skulil se skřítek s vysoké skaliny jako jablko a zmizel v houštinách.

Nemeškajíc sestoupila Blaženka do prohlubně a vybravši několik kusů těžké rudy, jež vlivem povětronosti stala se velmi křehkou, vhodila je do mlýna. Potom se chopila kliky a jala se jí otáčeti. Práce pokračovala jen zvolna, neboť ruda vzdorovala válcům mlýnským. Avšak přece, než nastala noc, byl mlýn prázdný a pod ním leskla se hromádka rudného prášku.

Nesmírně zemdlena vrhla se dívka na zemi a hned usnula. Když se ráno probudila, bolelo ji celé tělo; zejména ruce pálily, jakoby by je měla v ohni. A nebylo divu; neboť jemná kůže byla pokryta četnými mozoly a podlitinami.

Nedbajíc bolesti, nasypala dívka do mlýna rudy,

a již zase točila klikou. Tu přišel skřítek, přinášeje ve velkém košíku pokrm a ve džbáně vodu.

„Dobrý den, Blaženko!" pozdravil. „Aj, ty jsi ranné ptáče! Již v práci?"

„Ráda bych něco vykonala, než nastane polední vedro," odvětila dívka.

Skřítek postavil košík a džbán na zemi a sehnul se pod mlýn. Uzřev značnou hromádku zlatého prášku, spokojeně zakýval hlavou.

„Byla jsi pilná!"' pochválil. „Jen se čiň a brzy bude Jan vysvobozen!"

Přistoupl k okraji skály a vytáhl zdola dlouhý provaz, na němž byl upevněn dřevěný okov. Do něho nasypal rudného prášku a zase jej spustil dolů. Potom se svalil se skály jako klubíčko.

Když odešel, přestala Blaženka mlíti. Usedla na zemi a s chutí se pustila do jídla, neboť měla již hlad. Také žízeň ji trápila, neboť slunce již notně pálilo. Jsouc pamětliva, že skřítek přijde až zase zítra, rozdělila si pokrm na tři díly. Zejména vodou šetřila. Aby příliš nezteplela, zahrabala džbán hluboko do rudy, kam neměly sluneční paprsky přístupu. Ačkoliv ji ruce hrozně pálily, přece se odhodlaně pustila do díla.

V poledne byl mlýn zase prázdný. Blaženka poobědvala a napila se. Nedbajíc děsného vedra, jala se zase točiti klikou.

Slunce vysílalo na skálu žhoucí paprsky; země i vzduch byly jako výheň. Blažence krvácely dlaně. Posléze vypadla jí klika z rukou a ubohá dívka sklesla na zem. Byla tak zmožena, že se nemohla ani hnouti. Upadla ve spánek mdlobě podobný. Teprv

když slunce zapadalo, probrala se z mrákot. Chtěla vstáti, aby si došla pro džbán s vodou. Opřevši se rukama o tvrdou půdu, vykřikla bolestí; drsné kameny rozedřely jí ruce do krve. Posléze přece vstala a potácela se ke džbánu. Naráz vypila všecku vodu a zase ulehla, jídla si ani nepovšimnuvši. O půlnoci objevilo se na skále světélko. K Blažence přiblížil se skřítek, jenž jí posluhoval. Odepiav od pásu kahanec, posvítil si na dívku.

„Ubohá!" povzdechl si, zhlédnuv její ztýrané ruce.

Po té vyňal z kabátce lahvičku a pustil z ní na pravou i levou dlaň Blaženčinu po krůpěji čiré tekutiny, načež zticha odešel.

Když se Blaženka probudila, užasla, že již nepociťuje bolestí; rány na rukou byly zaceleny. Svěřila se s tím skřítkovi, když jí přinesl snídani; mužíček však potřásal hlavou, jakoby si to nedovedl vysvětliti. Sebral rudný prášek, spustil jej v okovu a již valil se jako klubíčko se skály...

Blaženka pojedla a chutě se pustila do práce.

Dnes dařilo se jí lépe; v poledne bylo prášku již značná hromada. Poobědvala a zase pracovala. Odpoledne pocítila zase bolesti v krvácejících rukou; toho však nedbala a horlivě točila klikou.

S oblohy jako by padal oheň. Blaženka vedrem již klesala.

Když nastal soumrak, vypadla jí klika z rukou — dívka omdlela.

V noci přišel zase skřítek a kápl z lahvičky na ztýrané ruce dívčiny. Ráno bylo zase po bolesti.

V ustavičné práci a trýzni uplynuly Blažence

dva měsíce. Skřítek odnesl již veliké množství prášku a Blaženka s potěšením pozorovala, jak se hromada rudy menší. Teď už jen zřídka jí ruce krvácely, neboť měla na nich kůži ztvrdlou jako roh. Za to však trpěla hrozně vedrem, před nímž se nikterak nemohla chrániti; neboť na skále nikde nebylo stínu. V noci pak, kdy byl příjemný chládek, pracovati nesměla.

Uběhlo léto, minul podzim a Blažence nastalo nové trápení. Vál totiž nad vrchem neustále ostrý mrazivý vítr, jímž dívka trpěla jako v létě žárem slunečním. Sníh zde nikdy nepadal; stále mrzlo „na holo.' Blaženka se divila, že dosud nezmrzla, neboť pracovala v lehoučkém obleku a spala na stuhlé zemi, nemajíc čím se zahřáti. Jenom zrána přinášel jí skřítek teplý pokrm, a ten měl moc, že dívku chránil zmrznutí.

Někdy byla Blažence při práci taková zima, že dala se do pláče. Avšak nikdy nereptala. Vzpomínka na vysvobození Janovo ji sílila a povzbuzovala k vytrvalosti. Přečkala šťastně i zimu. Nastalo jaro a s ním nejkrásnější pohoda. Vesele pracovalo se teď Blažence; klika jen lítala. V prohlubině nebylo už mnoho rudy; za to však pod mlýnem bývalo každodenně tolik prášku, že skřítek byl nucen odnášeti jej ve dvou okovech. Teď šlo Blažence vše hračkou. Častokráte mlela od rána do večera, jen chvílemi ustávajíc a přece necítila veliké únavy. Ruce, druhdy běloučké a heboučké, byly teď opuchlé, hnědé a jako kost tvrdé. Také obličej dívčin jakoby byl natřen ořechovou šťávou.

Jednou k večeru byl v prohlubni již poslední

kus rudy! Blaženka radostně zajásala. Vhodila jej do mlýna a odstranivši zlatý prach, zatočila klikou. Hle, zpod válců vytryskl zlatý paprsek, narazil na skálu a vyhloubil v ní malou jamku.

Když Blaženka domlela, nalezla v jamce zlatou tekutinu. Hluboce dojata, klesla na kolena a sepjala ruce.

Když ráno přišel skřítek se snídaní a uzřel v jamce vodičku, zajásal a vyhodil čapku do povětří. Vyňal z kabátu lahvičku, v níž míval čirou tekutinu a nabral do ní zlaté vodičky; do okovu vsypal poslední prach a spustil jej dolů. Po té chytil Blaženku a skočil s ní se skály. Jako pták uháněli houštinami i lesem, až stanuli u vyhnilého dubu. Když se objevili v jeskyni, skřítkové propukli v jásot. Král sešel s trůnu a podal dívce ruku.

„Statečná děvo!" zvolal s obdivem, „za svou nevšední obětavost budeš odměněna!"

Pokynul rukou a jeden skřítek odběhl. Za chvíli vracel se s velikým zajícem. Jakmile ušák uzřel Blaženku, rozběhl se k ní, volaje: „Moje drahá Blaženko, konečně tě zase zřím!"

Král pokynul, skřítek vyňal lahvičku se zlatou vodičkou a pokropil zajíce. Rázem změnil se hlodavec ve statného mládence.

„Drahý Jene!" vykřikla Blaženka a padla mu do náručí.

Král zase pokynul a skřítek skropil dívku. Mžikem zbělel její obličej, zbělely ruce — a dívka byla krásnější než kdy jindy.

„Vím, že toužíte po otci Mirotovi, ozval se král. „Nuže, jděte s Bohem a žijte blaze! Budu nad vámi bdíti!"

Jan i Blaženka rozžehnali se s králem a se skřítky, a pospíchali ke statku.

Mirota ustrnul, když uzřel Jana a Blaženku, o nichž se domníval, že nejsou již mezi živými. Když pak vyslechl, jakou oběť přinesla dívka, aby vysvobodila Jana, zlíbal drahou dcerušku.

Zanedlouho slavena hlučná svatba, k níž pozváni i skřítkové se svým králem.

Mužíčkové přinesli tak vzácné dary, že se jim všichni svatebčané divili.

Stříbrný trojlístek.

Bohatý kupec Kment byl v hustém lese napaden loupežníky, s veškerou svojí čeledí zajat a odvážen na nedobytný hrad rytíře Pycha; rovněž hojná kořist na několika vozech. Kupec Kment byl domovem v daleké cizině; často však za obchodem zajížděl do země krále Hodoslava, jenž byl kupci přátelsky nakloněn a hostil jej, kdykoliv do jeho království zavítal.

Kupec ani jeho družina nevěděli, kdo jich zajal, neboť loupežníci byli zakukleni. Svázáni seděli ve vozech a se strachem očekávali svůj příští osud.

Tu zahlédl kupec na dně vozu podivný žalud. Byl zelený a mističku měl modrou. Byl by si jej rád blíže prohlédl; proto se k němu sešoupnul a nahnul se nad zvláštní plod. Vtom vůz narazil na balvan, povyskočil, kupec dopadl obličejem na dno vozu a jeho ústa dotkla se žaludu.

A hle! ze žaludu vyklouzly dvě ručky, potom dvě nožky — a již stál před užaslým kupcem maličký mužíček v zeleném šatě, s modrou čepičkou na hlavě.

„Čeho si žádáš, pane můj?“ otázal se mužíček.

Kupec Kment zavrtěl hlavou.

„Půl světa jsem již sjezdil, podobného divu však jsem dosud neuzřel! Kdo jsi, maličký?"

„Jsem z rodu skřítků a jmenuji se Žalud. Před mnoha a mnoha lety rozhněval jsem kouzelnici; i zaklela mne v žalud. Visel jsem na stromě, aniž by si mne byl kdo všimnul a marně jsem čekal na vysvobození. Kouzelnice mi totiž řekla, že se změním zase v trpaslíka, dotknou-li se mne lidská ústa. To stalo se teprv dnes. Jako žalud spadl jsem s dubu do vozu, ty ses mne dotknul ústy — jsem vysvobozen — a proto jest mou povinností, abych se ti odsloužil. Pověz, pane můj, čeho si žádáš?"

„Mám jediné přání: abych zase nabyl svobody!" s povzdechem řekl kupec.

„Zbaviti tebe pout ovšem nemohu!" řekl trpaslík smutně. „Mohl bych však donésti někam zprávu o tvém zajetí, aby ti mocnější pomohli."

„Nejmocnějším v této zemi jest král Hodoslav — a ten jest mým přítelem," řekl kupec. „Tomu kdybys donesl poselství ode mne, jistě by mne vysvobodil!"

„Půjdu ke králi Hodoslavu!" prohlásil trpaslík Žalud.

„Dříve však nutno zvěděti, kam budu zavezen, kde uvězněn!" připomněl mu kupec.

Zůstal tedy trpaslík u kupce ve voze, aniž by jej byl kdo zpozoroval, neboť nebyl vyšší než kupcův prostřední prst.

Když pak dojeli do hradu, vlezl Žalud kupci do šatu a takto ukryt, dostal se s ním do podzemního žaláře. V nevlídné komůrce byl trpaslík kupci milým společníkem. Když pak vstoupil žalářník, přinášeje vězni chudý pokrm a vodu, trpaslík vyklouzl nepozorovaně ven a slídil po hradě.

»Čeho si žádáš, pane můj?« otázal se mužíček.

Za ranní návštěvy žalářníkovy vklouzl opět do žalářní kobky; a když osaměl s kupcem, vyprávěl mu, že jsou na hradě loupeživého rytíře Pycha.

„Ještě dnes vydám se na cestu ke králi," nabídl se pídimužík.

„Jdi, můj malý příteli!" projevil Kment hlasem pohnutým svůj souhlas. „Vyřiď králi, že se mu klaním a že jej prosím o pomoc. Aby ses k němu snáze dostal, odevzdej mu toto."

To řka, ulomil Kment kousek stříbrného trojlístku, který měl zavěšený na hrdle.

Šperk byl zdánlivě nepatrné ceny — proto jej lupiči ponechali kupci; ve skutečnosti však byl vzácným lékem. Položen na ránu, hned ji zhojil.

Kment pověděl Žaludovi, jakou moc má stříbrný trojlístek jako celek i jako nepatrná částečka.

„Řekneš služebnictvu, že tě posílá stříbrný trojlístek, a budeš hned vpuštěn ke králi, byť jsi přišel o půlnoci."

Trpaslík uschoval úlomek trojlístku, rozloučil se s kupcem; a když zase vstoupil žalářník, mužíček vyklouzl z komůrky a brzy i z hradu.

Daleko bylo do královského města, avšak trpaslíček nelekal se cesty. Vždyť byl povinen odsloužiti se kupci, že jej zbavil zakletí!

Trvalo dosti dlouho, než přišel k řece, která tekla ke královskému městu. Čiperný mužíček vyhledal si kus vyhloubené kůry stromové, spustil ji na řeku, vsedl jako do lodičky a větvičkou vesloval. Kde byl proud silnější, voda jej sama nesla. Občas zavesloval trpaslík ke břehu a vystoupil, aby se nasytil drobnými sladkými plody a šťávou květů.

Když jednou opět chodil po břehu, hledaje potravu, napadl jej krkavec, chytil jej do drápů a bil do něho tvrdým zobákem. Žalud se mu posléze přece ubránil, použiv jako zbraně ostrého křemene. Krkavec jej pustil a zlostně krákaje odletěl. S obtíží dostal se trpaslík do své lodičky, avšak vysílením a bolestí hned se svalil na dno.

Utrpěl tolik ran, že již nedoufal v uzdravení.

Ubohý zajatec nedočká se osvobození, neboť Žalud zemře v lodici a nebude moci donésti králi poselství.

Vtom vzpomněl si trpaslík na úlomek stříbrného trojlístku. Vyňal jej, položil na největší ránu — a hle! ihned se zacelila. Brzy byly zhojeny všecky rány a trpaslík vyskočil zdráv.

Vesele plul dále. Konečně uzřel v dáli na vrchu zlatý královský zámek, pod nímž se rozkládalo město. Že již slunce zapadalo, rozhodl se trpaslík přespati noc ve člunu; ráno pojede k městu.

Vtom vynořila se z vody hlava ohromné štiky — klap! a již byl trpaslík v jejích útrobách.

„Teď se již nedostanu ven!" naříkal ubožáček, nemaje nástroje, jímž by se prořezal z ryby.

Štika vesele rejdila pod vodou. Pojednou chytila se na udici, kterou byl rybář políčil. Marně sebou mrskala, pevný provazec se nepřetrhl.

Ráno nalezl rybář polapenou štiku. Vesele s ní pospíchal do královské kuchyně, kde mu dobře zaplatili rybu. Kuchař zabil štiku úderem do hlavy. A když vzal ostrý nůž, aby ji zbavil vnitřností, zaslechl tenoučký hlásek: „Opatrně! Štika mne spolkla!"

Ulekl se tak, že upustil nůž — a utíkal z kuchyně. Jeho pomocník však byl srdnatější. Pomalu rozřízl rybu a hle! z ní vyskočil trpaslíček.

„Nesu králi důležité poselství!" oznamoval. Kuchař, jenž se právě vrátil, zvolal zlostně: „Ty že neseš králi poselství? Jenom blázen by ti uvěřil! Božku, vynes toho cvrčka ven a vyhoď jej z paláce!"

„Posílá mne stříbrný trojlístek!" zvolal trpaslík.

Kuchař se zarazil. Věděl, že tato slova vymáhají volný přístup ke králi každému, kdo jich pronese.

Zlobil se však na trpaslíka, že jej svým voláním z nitra ryby donutil k nestatečnému útěku; a proto

si umínil nedbati rozkazu králova, aby tomu, kdo užije zmíněných slov, nikdo nezbraňoval jíti ke králi.

„Božku, ven s tímto vetřelcem!" vzkřikl na pomocníka. „Vstrč si jej do kapsy, jdi s ním ke bráně a hoď jej do vody v příkopě!"

Pomocník byl teprv dnes přijat do služeb kuchařových; nevěděl ještě o přátelství krále s kupcem Kmentem. Proto vyhověl rozkazu kuchaře a běžel ke bráně.

Žalud však neměl chuti utopit se v příkopě. Čiperně vyklouzl z kapsy Božkovy a utíkal dlouhou chodbou. Pomocník za ním. Trpaslík skulil se po schodech k nohoum vznešeného pána, jenž právě chtěl vystoupiti vzhůru.

„Posílá mne stříbrný trojlístek!" vykřikl.

Vznešený pán byl sám král. Překvapen sklonil se ke skřítkovi a otázal se: „Ty že jsi poslem mého přítele?"

„Ano, milostivý králi," odvětil Žalud, poznav, koho má před sebou.

„Kdo je ten, jenž tě učinil svým poslem?" zeptal se opatrný král.

„Kupec Kment, milostivý králi."

„Můžeš se něčím vykázati?"

„Mohu. Zde jest část divotvorného stříbrného trojlístku, jejž nosí kupec na hrdle. Sám na sobě jsem zkusil, že trojlístek hojí rány."

Nyní již nepochyboval král. Dovedl skřítka do své komnaty a pozorně naslouchal jeho vyprávění.

„Tedy rytíř Pych je loupežníkem? A vězní ve svém hradě mého přítele? Přisámbůh, překazím Pychovi jeho hanebné řemeslo! Také kuchaře potrestám, že nebyl poslušen mého rozkazu!"

»Nesu králi důležité poselství« — oznamoval.

Ještě téhož dne byl kuchař uvržen do vězení a král poslal ke hradu rytíře Pycha své bojovníky, aby osvobodili uvězněného kupce a loupežníka aby přivedli před soud králův. Trpaslík jel s nimi.

Konečně stanuli před hradní branou a vůdce vojska mocným hlasem žádal jménem královým, aby byla brána otevřena, sic jinak že bude podniknut útok na hrad.

Avšak nikdo se neozval, nikdo se neukázal — hrad byl jako vymřelý. Dal tedy vůdce rozkaz k útoku. Brána byla brzy rozsekána, bojovníci vhrnuli se na nádvoří. Ve hradě ticho, pusto. Nepochybně

rytíř se svými lidmi uprchl — tak aspoň se domníval vůdce.

Kterak ale ustrnuli, když ve světnicích nalezli čeleď rytířovu mrtvu! Na čele každého z oděnců zela veliká rána. Také rytíře Pycha stihla smrt. Ulekán vedl trpaslík vůdce královského vojska do podzemního žaláře. Tam ležel kupec Kment — také mrtev, ránu na čele.

Když se skřítek poněkud vzpamatoval z uleknutí, vzpomněl si na stříbrný trojlístek, jenž hojí všecky rány. Kupec však jej už neměl na krku!

„Štěstí, že mám aspoň úlomek!" pomyslil si trpaslík. „Oživím kupce, oživím i rytíře a jeho čeleď, aby loupežníci mohli býti králem potrestáni."

Představme si však jeho zděšení, když úlomku trojlístku nenalezl! Patrně jej ztratil cestou!

Vtom strhl se na hradě hrozný hluk, bylo slyšeti výkřiky. Vůdce vyrazil z vězení, trpaslík běžel za ním. Když se ocitli na nádvoří, krev jim ztuhla v žilách.

Všichni bojovníci královi leželi mrtvi na zemi, každý měl na čele ránu. Uprostřed nádvoří klátil se podivný strom, kterého zde do té chvíle neviděli. Byl to vlastně jen pouhý kmen, bez větví, bez listů. Bedlivějším pozorováním zjištěno, že kmen má nahoře šišatou hlavu, obrostlou mechem jako vlasy a vousy. Otvory v této části měly podobu očí a úst, zahnutá větvička podobala se zobákovitému nosu, Pod hlavou vyrůstaly dvě dlouhé větve, mající podobu rukou se zkřivenými prsty. Kmen spočíval na dvou zakřivených kořenech jako na nohách.

Podivný strom se rozkolíbal, obličej se ušklebil, i bylo slyšeti skřípavý hlas: „Aj, ještě jeden!“ Křivé nohy se rozběhly, ruce mávaly v povětří — strom se náhle sehnul a zobákovitým nosem udeřil vůdce do čela. Ubožák hned se svalil mrtev k zemi.

Trpaslík Žalud odskočil a skryl se ve skulině zdi. Ustrašen pozoroval stromovitou obludu. Pobíhala po nádvoří, skuhrala a chechtala se. Teprv nyní povšimnul si trpaslík, že obluda má na levé větvi zavěšený stříbrný trojlístek kupcův.

„Kdo je ten netvor? A proč usmrtil všechny, kdož jsou ve hradě?“ vyklouzlo z úst trpaslíkových.

„Já to vím!“ zapíštělo vedle něho — trpaslík uzřel mravence.

„Mravenečku, pověz mi, co víš!“ prosil Žalud.

„Povím,“ odpověděl mravenec. „Včera nalezla čeleď rytířova před hradem ležeti suchý strom. Odnesli jej tedy na nádvoří, aby dřevo rozřezali na palivo. V noci přišla ke stromu ohyzdná babice — byla to čarodějnice. Slyšel jsem, co mluvila ke stromu; opakuji ti její slova: „Hlava, nohy ruce — ruce, nohy, hlava! Budeš zabíjet lidi, přineseš mi stříbrný trojlístek — nechci, aby jeho divotvorná moc hojila lidské rány! Ruce, nohy, hlava — hlava, nohy, ruce!“ Strom oživl a vyskočil, načež babice zmizela. A potom strom udeřil každého, kdo přišel na nádvoří; a když se už nikdo neukázal, stromovitá obluda vběhla do stavení a já jsem slyšel, kterak hlomozí v chodbách a síních. Také jsem viděl, když vy jste přišli a do jednoho jste byli pobiti.“

„Jenom já jsem zůstal ušetřen!“ povzdechl si trpaslík. „Ubohý kupec! Ani trojlístek po něm ne-

zůstal — má jej teď ta obluda! A já jsem svůj ztratil! Není teď opravdu možno hojiti lidské rány!"

Mravenec chtěl věděti, co tato řeč znamená. Trpaslík mu pověděl a posléze dodal: „Pokusím se najíti ztracenou částečku stříbrného trojlístku."

„Chceš-li, budu ti nápomocen," nabídl se mravenec. „Oznámím svým druhům, co jsi ztratil; snad tvůj trojlístek najdou."

Nepozorováni stromovitou obludou, jež dosud pobíhala po nádvoří, vytratili se štěrbinou ve hradbě ven. Mravenec brzy potkal několik druhů a pověděl jim, co se trpaslíkovi ztratilo. Oni to pověděli zase jiným; a zanedlouho všichni mravenci v dalekém okolí věděli o ztrátě. Skřítek Žalud a jeho společník setrvali poblíž hradu. Viděli čarodějnici, kterak vešla na nádvoří a slyšeli její chechtot i její skuhrání: „Dobře, strome, dobře! Dej sem stříbrný trojlístek! Teď už nikdo jeho kouzelnou mocí nezhojí lidské rány — a ty, strome, půjdeš do světa a budeš ubíjeti lidi! Zatím zde ještě zůstaň; každého, kdo sem vstoupí, ubij!"

Čarodějnice vyšla z hradu, majíc na krku stříbrný trojlístek. Že schází kousek, ani nezpozorovala. Ráno přiběhl velký černý mravenec — trpaslík zajásal radostí, když uzřel v jeho kusadlech úlomek stříbrného trojlístku. Černý mravenec jej nalezl zapadlý v mechu.

„Obživne-li kupec Kment, jistě se všem mravencům odmění!" sliboval Žalud. Potom radil se se svým šestinohým druhem. Mohl by se ovšem vlouditi do hradu a úlomkem stříbrného trojlístku ubité lidi vzkřísiti k životu; nic by jim to však neprospělo, neboť stromovitá obluda zase by je usmrtila.

Podivný strom se rozkolíbal, obličej se ušklebil —

„Počkáme tedy, až se obluda vzdálí," řekl mravenec a trpaslík s ním souhlasil.

Nemohli se však dočkati. Čarodějnice denně docházela do hradu a stále vybízela obludu, aby zde setrvala a nikomu života nedarovala, kdo by se na hradě ukázal.

„Toť jakoby tušila, že se chystáš mrtvé oživiti!" divil se mravenec.

Jednou přiběhlo několik mravenců; oznamovali, že se ke hradu blíží vojsko, v jehož čele jede muž v královském hávu.

„Toť zajisté král Hodoslav!" zvolal ulekaný Žalud.

„Nemůže se dočkati návratu těch, které vyslal na hrad, a proto sám přijíždí, aby seznal, proč se zde zdrželi. Příteli mravenče, zle bude se všemi, vkročí-li do hradu! Stromovitá obluda všechny pobije!"

„Nezbývá, než abys šel králi vstříc a varoval jej!" radil mravenec, a hned se oba chystali na cestu. Netušili zrady. Jedovatá zmije tajně vyslechla jejich dřívější rozmluvy, z nichž seznala, že trpaslík má část stříbrného trojlístku a že zamýšlí ubité na hradě osvoboditi. Plazila se tedy k chyši, kde bydlela čarodějnice, tam jí všechno pověděla a potom ji vedla k úkrytu skřítkovu.

Právě když Žalud a mravenec vykročili, aby šli vstříc králi, objevila se před nimi čarodějnice. Trpaslík se ulekl, avšak nepozbyl duchapřítomnosti. Nepozorovaně dal mravenci úlomek stříbrného trojlístku a mraveneček hned vklouzl do úzkého otvoru, jenž vedl do opuštěného podzemního hnízda vosího.

„To jsi ty?" ušklíbla se čarodějnice, dívajíc se na skřítka. „Ty tedy již nevisíš v podobě žaludu na stromě?"

Poznala skřítka, kterého před lety změnila v zelený žalud s modrou mističkou.

„Dej sem ten kouštíček stříbra!" vyzvala trpaslíčka.

„Nemám jej, ztratil jsem ten úlomek!"

Čarodějnice jej prohledala; a když trojlístku nenalezla, rozlítila se.

„Nejraději bych poručila zmiji, aby tě pohltila! To však není v mé moci. Staneš se tedy zase žaludem!"

Dotkla se trpaslíčka — rázem zmizel, a na vrcholi dubu houpal se zelený žalud s modrou mističkou.

„Tam zůstaneš, dokud se tebe nedotkne zlatý květ kapradí!" zvolala čarodějnice.

Kapradí roste dole, tak vysoko se nikdy nedostane — á proto trpaslíček už nikdy nebude vysvobozen! Tak aspoň si myslila čarodějnice, když odcházela se zrádnou zmijí.

Byl tu však ještě věrný mravenec. Ve svém úkrytu všechno slyšel. Když tedy babice zmizela, nechal stříbrný úlomek pod zemí, vylezl ven, ukousl kousek kvetoucího kapradí a drže jej v kusadlech, lezl na dub. Když dospěl k žaludu, dotkl se jej zlatým květem kapradí — žalud spadl a v mechu stál trpaslík.

Vroucně děkoval trpaslík Žalud mravenci, když slezl. Mravenec přinesl mu stříbrný úlomek a potom pospíchali vstříc králi. Brzy jej uzřeli a král se nesmírně podivil, když spatřil trpaslíka. Jeho úžas byl však ještě větší, když zvěděl vše, co se zatím událo.

Jsa statečný, chtěl hned vtrhnouti do hradu. Avšak skřítek jej uprosil, aby upustil od svého úmyslu, jenž by přivodil všem smrt; neboť ve hradě je dosud stromovitá obluda, kterou nelze zničiti nižádnou zbraní a jež usmrtí každého, kdo se k ní přiblíží.

Král tedy aspoň oblehl hrad. Se štěstím bylo, že právě v té době čarodějnice odletěla do země za mořem, kde měla bratra; sic jinak byla by svou zlou mocí králi i jeho lidem zajisté uškodila.

Trpaslík i mravenec stále přemýšleli, kterak by obludu na hradě učinili neškodnou. Když jedné noci Žalud nemohl pro myšlenky usnouti, zaslechl tiché houkání dvou sýčků, kteří se usadili nedaleko na větvi.

„Bratře, viděl jsi tu obludu na hradě?" otázal se jeden.

„Viděl jsem. A také jsem viděl lidi, tou obludou ubité."

„Je to služebník čarodějnice a nikdo jej nemůže zničiti!"

„A přece! Na západ od hradu je studánka pod černým balvanem. V té studánce je divná voda — mastná jako olej a pronikavě páchnoucí. Tuto vodu možno zapáliti a hoří potom velikým plamenem. Kdyby někdo do té vody namočil plášť, zapálil jej a hodil na stromovitou obludu, služebník čarodějnice shoří na prach."

Sýčkové odletěli. Trpaslík pamatoval si každé jejich slovo. Ráno svěřil se s tím králi, jenž dal hned hledati studánku. Nalezli ji, a na zkoušku smočili v ní kus šatu. Když jej zapálili, dlouho hořel.

Vzali tedy plášť, ponořili jej do studánky; a

když důkladně nasákl olejnatou tekutinou, plášť vytáhli.

Potom sešikoval král své vojsko a vtrhl do hradu. Stromovitá obluda hned se jim vrhla vstříc. Vtom král pokynul, smočený plášť byl zapálen hořící pochodní, a když vzplanul, hodili jej na obludu. Oživený kmen mžikem byl zachvácen ohněm a svalil se k zemi. Bylo slyšeti praskot dříví a hustý dým stoupal k obloze. Když plameny uhasly, na nádvoří zbyla jen hromádka popele.

Nyní podal trpaslík králi úlomek stříbrného trojlístku. Jakmile byl plíšek položen na ránu některého z mrtvých, hned se zacelila a mrtvý vstal.

Tím způsobem vzkřísili všechny lidi královy; rytíře Pycha však a jeho čeleď již neoživili.

„Nebudeme jich probouzeti k životu, jenž by zanedlouho propadl katovi!" rozhodl král. „Pochovejte mrtvoly!" velel svým lidem.

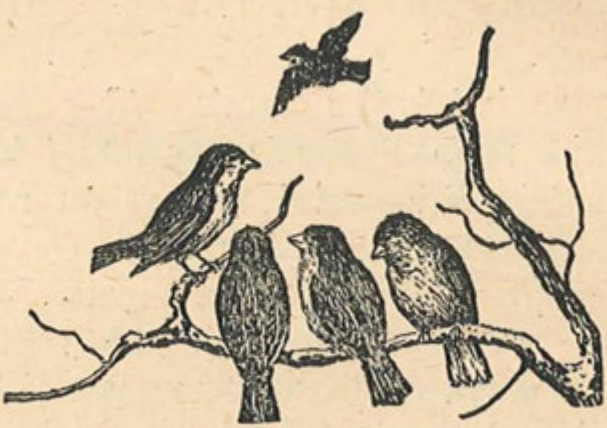
Posléze dovedl trpaslík krále do žaláře, kde spočíval mrtvý kupec Kment. Také on byl oživen úlomkem stříbrného trojlístku. S králem se přátelsky objal, trpaslíkovi vroucně poděkoval.

Potom naloženy na vozy všechny věci, jež byl Pych kupci uloupil a přidány k nim peníze a skvosty z majetku rytířova. Vesele vraceli se do královského města; trpaslík jel s nimi. Zůstal v královském paláci několik dní; a když byl kupci odevzdal úlomek stříbrného trojlístku, král dal mužíčka dovézti do krajiny, kde byl Žalud domovem. Oděnci, kteří jej provázeli, cestou všude rozhazovali sladkosti, které poslal kupec mravencům jako odměnu.

Trpaslík Žalud shledal se se svými krajany, aby

jich už nikdy neopustil. Pomsty čarodějnice nemusil se obávati. Zlá žena se již nikdy nevrátila; co se s ní stalo, nikdo nezvěděl. A s čarodějnicí zmizel i divotvorný stříbrný trojlístek.

V pokladnici králově však jest dosud úlomek, který mu kupec Kment na důkaz přátelství daroval. Bohužel, úlomek pozbyl již své moci; těžké rány nelze již ničím zhojiti.

Tři hrušky v královské zahradě.

Nešťasten byl král Bolemír. Ač poměrně ještě mlád, byl již propadl smrti; a s ním i královna a jediný synáček. Kdo uzřel královskou rodinu, nebyl by uvěřil, že tito lidé zdravých, červených lící, nebudou se již dlouho těšiti ze života. Nejslavnější lékaři však rozpoznali u královské rodiny zhoubnou nemoc, která postižené brzy přivede do hrobu. Proto byl král Bolemír nešťasten.

Jednou zašel si na odlehlé místo své krásné zahrady a ulehl do trávy. Nad ním rozkládala větve uschlá hruška.

„Brzy budeme jako tento strom — bez života!" povzdychnul si král, zavřel oči a usnul.

Měl divný sen. Zdálo se mu, že přišel k němu bílý stařeček a řekl jemu s úsměvem: „Nermuť se, králi! Zazelená-li se suchá hruška ve tvé zahradě, jest naděje, že se uzdravíte. Uzrají-li pak na stromě tři hrušky, smrt vás dlouho nevyhledá. Jednu hrušku sníš ty, druhou královna, třetí princ — a každý budete potom žíti ještě tři sta let! Hrušky však musí býti úplně červené, jinak byste tak dlouho nežili!

Probudil se král a nemohl se zbaviti myšlenek na podivný sen; nezmínil se však o něm nikomu. Nazejtří přišel zase do zahrady — a představte si jeho úžas, když na suchém stromě uzřel pupeny! Denně docházel ke hrušce; a když z pupenů vyrazily droboučké zelené lístky, nařídil svým zahradníkům, aby o tento strom obzvláště pečovali. Nezřídka sám dohlížel, sbírají-li a ničí housenky a škodlivý hmyz, když se objevil na stromě. Bylo-li sucho, tu velel zahradníkům, aby strom pilně zalévali.

A když posléze objevily se na hruši tři bílé květy, král Bolemír dal vystrojiti hlučnou hostinu, zahradníky štědře obdařil a chudým rozdal mnoho peněz.

Královna s údivem ptala se, proč její manžel jest nyní tak vesel, ačkoliv hrozí smrt celé rodině. Teprv nyní pověděl jí král svůj sen.

„Raduj se, milá choti: uschlá hruše se zazelenala a nyní má tři květy! Mému snu lze již věřiti — splní se, a my budeme žíti tři sta let!"

Tato zpráva rozveselila také královnu. Z vděčnosti vykonala mnoho dobrých skutků, a poddaní žehnali královské rodině.

Květy na hruši opadaly, bylo zříti malé hruštičky. Rostly a rostly, a již také červenaly. Aby jich nikdo neukradl nebo nepoškodil, dnem i nocí hlídali strom královští vojíni. Nikdy jich tam nestálo méně než padesát. Letěl-li ke hrušce mlsný pták, zaháněli jej střelbou; všechny mravence okolo hrušky pochytali; ukázalo-li se na obloze mračno, hrozící krupobitím, hned roztáhli nad stromem plachtu.

Posléze jedna hruška již dozrávala; už jen ne-

patrné místečko mělo zčervenati a potom bude hruška utržena. To stane se zítřejšího dne.

Král hodlal tento den obzvláště oslaviti radovánkami a dobrými skutky. Jaké však nastalo v zámku zděšení, když ráno přiběhl velitel stráže, všecek bledý a třesoucím se hlasem oznamoval králi, že přes noc jedna hruška zmizela!

Král nesmírně se rozhněval. Jedna hruška ubyla — tedy jeden člen královského rodu brzy zemře, kdežto byl by mohl žíti ještě tři sta let.

„Špatně jste hlídali!" vykřikl. „Spali jste anebo jste opustili zahradu! Za trest budete všichni uvrženi do žaláře, z něhož už nikdy nevyjdete!"

Ustrašený velitel ubezpečoval krále, že po celou noc pilně hlídali, nikoho neviděli, ničeho neslyšeli — a hruška přece zmizela!

Když o tom královna zvěděla, také se ulekla; přece však uprosila krále, aby stráži prominul. Potom šli do zahrady podívati se na strom. Visely na něm už jen dvě dozrávající hrušky; třetí zmizela, a nebylo možno vysvětliti si, kterak se to stalo.

Král dal zdvojnásobiti stráž a nařídil, aby se rozestavila do kruhu okolo hrušky. Vojíni stáli tak těsně u sebe, že by ani myška nebyla proklouzla.

Uplynuly dva dni a nic se nepřihodilo. Král byl již poněkud klidnější. K jeho upokojení přispěl sen. Zdálo se mu, že k němu zase přišel týž bílý stařeček a povídá: „Dvě hrušky třem lidem — každý bude žíti ještě dvě stě let!"

„Dvě stě let, i to jest ještě dosti dlouhá doba!" pomyslil si král.

Dozrávala druhá hruška; zítra bude úplně čer-

vená. Zase chystány veliké slavnosti, králova pokladnice otevřena, aby z ní mohly býti udíleny dary i almužny.

Nastojte! Zrána přiběhl velitel stráže, padl před králem na kolena a zajíkavým hlasem oznamoval, že přes noc také druhá hruška zmizela, ač se od stromu nikdo ani na okamžik nevzdálil. Nikoho neviděli, ničeho neslyšeli.

Král div neomdlel. Ztrátou druhé hrušky bude snad ještě více zkrácena doba, o kterou měl býti prodloužen jejich život!

Tentokrát nezlobil se na vojíny; věřil jim, že řádně hlídali. Zmizení hrušky zajisté stalo se nadpřirozenou mocí.

„Máme asi tajného nepřítele, jenž nám nepřeje, abychom byli déle živi!" povzdychl si král. „Snad ani třetí hrušky neokusíme!"

Té noci ve snu přišel k němu zase týž bílý stařeček a povídá: „Jedna hruška třem lidem — každý bude žíti ještě sto let!"

„Jen kdybychom se dočkali aspoň těch sto let!" zvolal král ve spaní, a stařeček mu odpověděl: „Dej na hrušku jemné zvonečky a v noci ať někdo sedí v koruně stromu! Budiž, králi, shovívavým! Někdy vinník nezaslouží trestu!"

Tento sen nešel králi z mysli. Hned dal zavěsiti na hrušku zlaté zvonečky, tak tenoučké a droboučké, že jich téměř ani nebylo viděti. Nejnepatrnějším dotknutím se hrušky rozvučí se zvonečky. V noci seděl na stromě vojín, jenž měl nejbystřejší zrak i sluch.

Uplynuly tři dni — zítra bude hruška úplně

červená. Král nedal tentokrát konati přípravy ke slavnostem; co by slavnosti stály, raději věnuje chudým — jen když bude jeho život i život jeho rodiny prodloužen aspoň o sto let!

V noci nevydržel v ložnici; i vešel do zahrady ke hruši. Vojíni úzkostlivě ji střehli; na stromě seděl muž, jenž téměř ani nedýchal, jen aby nic neušlo jeho pozornosti.

Právě o půlnoci rozezvučely se zvonky a současně ozářen byl strom svitem pochodní, kteréž byli strážcové kvapně zapálili.

Král vzkřikl poděšeně. Ani poslední hruška již nevisela na větvi!

A přece neustále zaznívalo zvonění!

„Už tě mám!" vykřikl muž na stromě a hmátnul rukou do dutiny vyhnilého kmenu. Hned nato skočil se stromu.

„Tu je ten zloděj, královská milosti! Zloděj i s hruškou!"

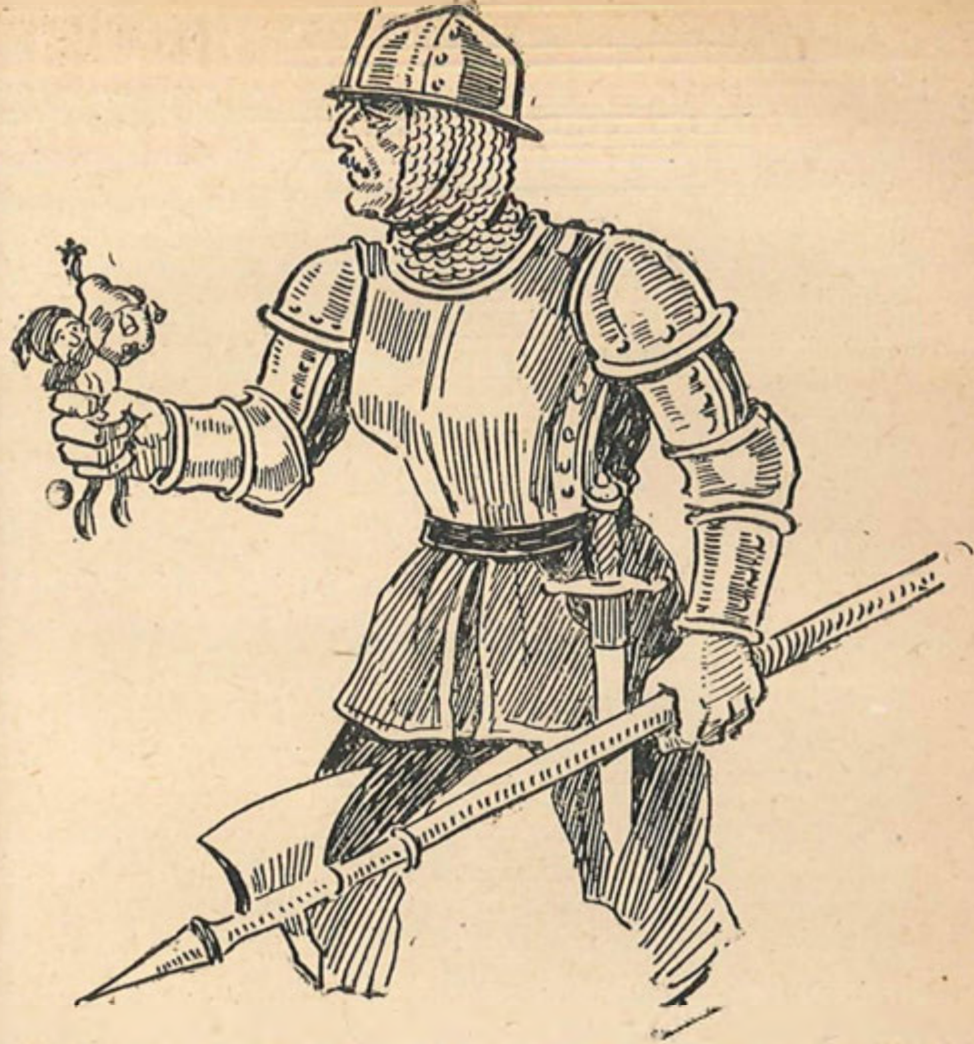
Vojín svíral prsty pravé ruky hnědého trpaslíka, jenž zase držel oběma rukama hrušku, ověšenou zvučícími zvonečky. Rázem vytrhli trpaslíkovi hrušku a podali ji králi.

„Mám toho malého pobertu zamáčknout?" ptal se drsný vojín.

Král vzpomněl si na svůj poslední sen a zavrtěl hlavou.

„Zatím jej jenom svažte a dopravte do vězení! Později budu provinilce souditi!"

Pln radosti spěchal do zámku a tam uložil hrušku ve své ložnici. Ráno zavolal královnu a mladistvého prince, pověděl jim, o noční příhodě a ukázal hrušku, kterou byl zatím zbavil zvonečků.

»Tu je ten zloděj, královská milosti. Zloděj i s hruškou!«

„Stařec ve snu mi pravil: Jedna hruška třem lidem — každý bude žíti ještě sto let!"

„Nevěřte! Bzz — Nevěřte!" zazněl bzučivý hlas od okna.

Všichni se tam ohlédli. Na okně lítala veliká zelená moucha.

„Nevěřte — bzz — nevěřte!" opět se ozvala moucha. „Stařec ve snu lhal. Jenom ten, kdo sní

celou hrušku, bude žíti ještě sto let! Rozdělíte-li se o hrušku, ani o chvilku neprodloužíte svůj život!"

Členové královské rodiny smutně se zahleděli na sebe.

„Královský můj choti!" promluvila královna chvějícím se hlasem, „tebe potřebuje národ, neboť jsi moudrý a statečný. Vezmi si tedy hrušku sám!"

A s pláčem přitiskla k sobě milované dítě.

„Nikoliv!" zvolal král zoufale. „Nutna-li oběť, nechť sní hrušku náš syn — naděje národa!"

„Ne, tatíčku, nechci!" volal princ. „Ponech ty si hrušku! O, kdyby také matince prodloužila život!" dodal žalostně.

Vtom zelená moucha spadla k zemi a bylo po ní. Venku za oknem objevila se tvář bílého stařečka, v němž král ihned poznal kmeta ze snu.

„Králi," bylo slyšeti vážný hlas, „tato moucha, kterou jsem potrestal, byla čarodějnicí, jež na tebe i na tvoji rodinu seslala zlou nemoc. Proměnivši se v mouchu, zlá žena svými lživými slovy chtěla docíliti aspoň toho, aby dva z vás brzy podlehli smrti. Co jste od ní slyšeli, bylo lží! Jenom se rozdělte o hrušku a budete každý žíti ještě sto let! A teď s Bohem, již nikdy se neshledáme! A ty, králi, budiž shovívavým soudcem!"

Stařec zmizel, ztratila se i zelená moucha. Král nyní vyňal hrušku, rozkrojil ji, jeden díl podal královně, druhý princi, třetí snědl sám. Rázem zmizely všechny obtíže, kterými je sužovala zlá nemoc; cítili se jako znovuzrozeni.

Potom si vzpomněl král na trpaslíka a dal jej k sobě přivésti.

„Proč jsi chodil na hrušky v mé zahradě?" přísně se ozval král.

„Abych prospěl svým krajanům," zněla odpověď.

A když král žádal vysvětlení této podivné odpovědi, trpaslík vyprávěl: „Jsem z podzemní říše skřítků. Náš král je moudrý, spravedlivý. Všichni jej máme rádi a děsíme se pomyšlení, že by nám umřel. Je totiž u nás rozšířena pověst, že po smrti krále, jenž má na čele znamení půlměsíce, zhyne celý náš národ. A náš král má takové znamení! Rádi bychom mu prodloužili život, nevěděli jsme ale, kterak toho dosáhnouti. Tu přišel ke mně ve snu bílý stařeček a pověděl mi o hruškách v královské zahradě. Abych prodloužil našemu králi život, dutým kmenem hrušně vylezl jsem do koruny a dvě hrušky jsem odnesl. Chtěje se zmocniti třetí, byl jsem polapen. Králi, jsem ochoten i smrt podstoupiti, jen když jsem na dlouho oddálil skon svého vládce! Nežli však zemru, řekni mi, že mi odpouštíš; vždyť jsem tebe a tvoje milé připravil o mnoho let života!"

Král byl pohnut obětavostí trpaslíkovou. Nejen že mu odpustil, ale i propustil jej na svobodu a vzácné drobnůstky mu daroval a jim podobných hojně poslal králi trpaslíků.

Za to se mu skřítkové odsloužili. Hubili všechen škodlivý hmyz v podzemí, takže v království byla od té doby neslýchaná úroda na polích, lukách i v zahradách.

Královská rodina žila v klidu a spokojenosti ještě sto let. Dodnes vypráví se v oné říši o dobrém králi Bolemíru, o třech hruškách a o skřítcích. Já jsem to také slyšel a teď vám to prostřednictvím této knížky vyprávím.

Vánoční překvapení.

Kačenka byla miláčkem skřítků.

Kdo byli ti skřítkové?

V lese, jenž počínal nedaleko chaloupky, ve které Kačenka bydlela, zdržovali se již od pradávných dob malí mužíčkové s obličejem stařečka, ale těla mrštného jako čilé děti; jejich šat nelišil se barvou od ostatního okolí, takže lidskému oku jen zřídka kdy podařilo se některého spatřiti.

A ti mužíčkové nazývali se skřítkové. Byli mysli veselé, rádi lidi škádlili; avšak hodným lidem, zvláště pak dětem, rádi také pomáhali.

Ze všech dětí ve zdejším kraji nejvíce milovali Kačenku. Děvčátko nemělo již tatíčka a bylo mu častěji zakoušeti bídu; neboť matička jeho neměla kromě sešlé chaloupky žádného majetku a byla nucena sebe i dítě své živiti prací rukou svých. Kačenka dle sil svých matičce pomáhala a byla jí za vše vděčna.

Když neměla ničeho na práci, vyběhla si do lesa a tam hledala houby, jahody a jiné lesní plodiny, vesele při tom prozpěvujíc.

Jakmile zaslechli skřítkové její milý hlásek, hned

vyběhli ze svých skrýší a nepozorovaně těšili se z jejího zpěvu. Kačenka i v lese chovala se způsobně, neničila ptačích hnízd, aniž zbytečně hubila květinek. A to také líbilo se skřítkům, jimž bylo vše, co v lese rostlo, běhalo a lítalo, drahým.

I stalo se, že na zimu opustila vdova svou dcerušku. Tělo uložili do chladné země, duše pak zaletěla k Bohu, aby se tam věčně radovala a čekala na shledání s duší hodné Kačenky. Ubohá dívenka zůstala sama v opuštěné chaloupce. Bylo jí tu tak smutno, vše ji upomínalo na tatíčka i na matičku, a vzpomínky ty stále vháněly jí do oček slzičky. Již netěšili se skřítkové z radostného zpěvu svého miláčka a také málokdy uzřeli Kačenku. A když se tak přece stalo, sami div se nerozplakali; tak smutný byl vzhled dívenky! Líčka pobledla, očka pláčem zčervenalá, a šatečky již se rozpadávaly.

Kačenka nebývala po celý den doma. Od rána do soumraku chodila po vesnicích, dovolávajíc se milosrdenství lidského. Když večer vrátila se do pusté jizbičky, rozdělala si z nasbíraného klestí malý ohníček a na něm pekla si brambory nebo vařila z nich polévku. Při tom vzpomínala na své milé a mnohdy hořkými slzami smáčela vyžebraný chléb.

Toho roku zima dlouho nepřicházela. Teprve krátce před vánocemi napadlo trochu sněhu.

Kačenka s úzkostí pohlížela na ten bělostný příkrov a zase na své chatrné šatečky, v nichž bylo jí nyní již hodně zima. Což teprve, až uhodí kruté mrazy!

Nastal štědrý den. Kačenka jako obyčejně vydala se na svou obchůzku. Toho jitra bylo jí obzvláště

smutno. Připomněla si loňské svátky vánoční. Ačkoliv matička neměla nazbyt, přece v ten den vystrojila jí stromeček a pod ním byly dárky od Ježíška: teplý šáteček na hlavu, jablíčka a oříšky. A letos?

„Ach, matičko moje drahá, proč jsi mne opustila?" zabědovala nebohá dívenka a její nářek zaléhal daleko do lesa. „Dnes těšiti se budou děti z vánočního stromečku, budou se radovati z dárků; jenom já nedostanu ničeho! Matičko moje, proč jsem tak nešťastná?"

Hoře zmohlo ubohou dívenku. Klesla do sněhu, sepiala ručky a vroucně se modlila.

Brzy vstala a s pokojnější již myslí spěchala ke vsi.

Po jejím odchodu sběhlo se k prastarému dubu několik skřítků. Byliť vyslechli žalování Kačenčino a steskio se jim nebohého sirotka. Strčivše hlavy dohromady, začali šeptati, rozkládali rukama a chvílemi pronesli slůvko hlasitější. Posléze se spokojeným úsměvem potřásali hlavami a podávali si ruce. Nato se rozutekli.

Chýlilo se již k večeru, když utrmácená Kačenka přicházela ke své chaloupce. V uzlíčku nesla si dnes místo krajíčků chleba a zemčat kusy vánočky, několik jablíček a ořechy.

S hlavou skloněnou kráčela k chýši, ani sobě nepovšimnouc, že okénko po straně jest ozářeno. Mysl její obírala se tím, co dnes viděla. Všude shon, všude tváře radostné. Jen v její chaloupce bude dnes tak smutno!

Oči majíc plny slziček, přistoupila Kačenka ke dveřím, otevřela je a vešla do tmavé, studené síňky. Poté otevřela dveře, vedoucí do světničky.

Co nyní uzřela, překvapilo ji, že zůstala jako přimrazena.

Podlaha světničky byla čistě vydrhnuta a posypána lesklým jehličím. Na stole prostřen byl ubrus a na něm stál vysoký stromek vánoční, všecek ověšen cukrovinkami, zlacenými ořechy, jablíčky a barevnými řetězy; množství svíčiček ozařovalo stromek, pod nímž ležely pěkné šatečky, nové botky a punčošky. Na talířích byla nakrájená vánočka, chutné vdolečky a také kus smažené ryby.

„Bože, je to pravda, nebo se mi to jenom zdá!" zvolala udivená Kačenka. „Pro koho je ten stromeček? — pro koho ty dárečky? — a pro koho večeře? A kdo to sem všecko přinesl?"

U okénka, jež vyhlíželo do lesa, natahovali se dva skřítkové a potutelně se usmívali při pohledu na překvapenou dívenku.

Pojednou vzpomněla si Kačenka, že jí maminka často vyprávěla o skřítcích, kteří prý se zdržují v této krajině. Zajisté jenom oni jí uchystali toto překvapení!

Vyběhla tedy ven a jala se volati: „Milí skřítkové, prosím vás, pojďte ke mně do světničky!"

Nedostala odpovědi a také se nikdo neukázal. Ona však neustala volati — až posléze dali si skřítkové říci a šibalsky se usmívajíce, vkročili do světničky.

„Aj, to je hezký stromeček! A také pěkné dárečky! Ta vánočka a ta ryba budou asi dobře chutnati! Kdo to sem přinesl?" divili se na oko.

„Však já vím, že jenom vy jste mi to darovali!" zvolala Kačenka. „Věděli jste, že nemám nikoho a

proto jste mi způsobili potěšení. Zaplať vám to Pán Bůh!"

Skřítkové odmítali díky, zapírali, že by to překvapení bylo od nich; posléze však se přece přiznali, ale nechtěli pověděti, jakým způsobem nabyli těch věcí. Jenom ji upokojili, že ten způsob byl poctivý.

Kačenka je pozvala, aby dnešní večer strávili u ní; skřítkové posléze vyhověli. Sedli s dívenkou ke stolu a dali si jak náleží chutnati. Potom vesele rejdili, všeliké šprýmy provozovali — světničkou zaznívaI jásavý smích Kačenčin.

Bylo již po půlnoci, když skřítkové odešli, aby se mohla Kačenka prospati.

Nazejtří přišla do chaloupky starší paní a prohlásila, že by zde ráda zůstávala; její chatrné zdraví vyžaduje, aby přebývala v tiché lesní končině. Slíbila Kačence, že se bude o ni starati jako o svou dceru — a dívenka měla radost, že již nebude sama.

Paní se přestěhovala do chaloupky, pěkně ji zařídila a Kačenka byla nyní jako v ráji.

Skřítků však již nikdy neuzřela — a to jediné kalilo její spokojený život.

Mluvící kráva.

Máma zavolala Honzu k posteli, na které ležela nemocna.

„Ty, Hozíčku," povídá, „musíme zaplatit dluh židovi, aby nám nevzal chalupu."

„Zaplatíme, mámo!" přikývl hloupý Honza.

„Ale musíme dříve prodat krávu!" zase matka.

„Dobrá, tedy prodáme krávu!"

„Kdybych nebyla nemocná, odvedla bych straku sama na trh," řekla matka.

„Ale mámo!" rozhorlil se Honza, „což pak myslíte, že bych nedovedl odvést krávu na trh? Vodím ji přece na pastvu i z pastvy!"

„Vím, že bys to dovedl, Honzíčku!" chlácholila jej matka. „Nestačí však kravu dovést do města, nýbrž nutno ji také prodat!"

„Prodám ji!" zase Honza. „Však to dokážu! Dám krávu tomu, kdo mi za ni dá peníze!"

„Dobře, Honzíčku!" chválila matka. „Musí ti však dát za ni sto zlatých; laciněji ji nedávej!"

„Ovedu krávu na trh a přinesu sto zlatých!" ujišťoval Honza a vypial se, že je tak moudrý.

„Nedej se však ošidit, Honzíčku!" napomínala jej matka. „Měj se na pozoru před cikány a jinou zlodějskou čeládkou! Dokud jsi krávy neprodal nepouštěj provaz z ruky! Až krávu prodáš, dobře opatruj peníze, abys jich neztratil anebo nebyl o ně oloupen!"

Honza všechno přislíbil, do kapes si nastrkal chleba, ze stáje vyvedl stračenu, uvázal jí na krk dlouhý provaz, dal matce s Bohem! — a už se ubíral do města, kde byl toho dne právě výroční trh

Cesta byla dosti daleká, slunce připalovalo, Honza byl již unaven a také cítil hlad. Když tedy uzřel u silnice košatý strom, zavedl krávu do stínu, aby se popásla na chudé travičce, posadil se, vyňal chléb a zvolna žvýkaje v duchu si opakoval: „Máma mne poslala do města na trh — prodám tam krávu — dostanu za ni sto zlatých — míň nesmím vzít! — — ouha!" zarazil se pojednou. „Jestli mi však budou za krávu dávat víc? Co potom? Máma mi neřekla jestli ji smím prodat za víc než za sto zlatých! Nu, potom ji nedám a povedu ji zpátky!" upokojil se, dával chléb do úst a žvýkal až mu nezbylo ani drobečku. Když se najedl, přišlo naň spaní. Natáhl se tedy do trávy, provaz si přivázal k ruce, aby mu kráva nezaběhla a nikdo aby mu ji neukradl — a než bys řekl: Kec! švec přes pec — už chrápal jako o půlnoci.

Stračena klidně se pásla, nevzdalujíc se Honzy. Náhodou nešel tudy nikdo. Až přišel baráčník Měchura, jenž nesl na trh hroudu másla. Jde a baťčí — a tu vidí krávu a u ní nikoho. Přijde blíž — leží tady Honza a spí jako zařezaný; a kolem ruky

má ovázaný provaz, jehož druhý konec má kráva na krku.

Pokušitel svedl Měchuru. Baráčník vytáhl ostrý nůž, přidržel uprostřed provaz, rázem jej přeřízl a tu část, kterou držel spící Honza, přivázal ke stromu. Potom chytil zbytek provazu a odtáhl krávu na silnici.

„V městě mne neznají, ještě nikdy jsem tam nebyl — od nás dnes nikdo nešel na jarmark — jenom tuhle Honza. Stračenu prodám, dobrá bude stojka!" liboval si. „Že je kradená, nemá na čele nepsáno — tedy to nikdo nepozná!"

Nepomyslil si však nepoctivý Měchura, že jej někdo viděl, když ukradl Honzovi krávu.

V příkopě u silnice proháněl se pídimužíček Hrášek na vypaseném myšákovi, jenž mu byl jezdeckým koníkem.

Když viděl, co se stalo, rozzlobil se na Měchuru:

„Počkej, zloději, lupu svého neužiješ!" zahrozil za odcházejícím — a už byl u Honzy, kterého dobře znal.

„Vstávej, Honzo!" křikl mu do ucha.

Honza však nic.

„Honzo, vstávej!" opakoval trpaslík silnějším hlasem. „Zloděj ti odehnal krávu!"

Honza zase nic.

„I to je hrůza — ten tu spí jako pařez!" hučel Hrášek. „Kterak jej mám vyburcovat?"

Křičel, hvízdal, tahal Honzu za vlasy, za uši — a když nic nepomáhalo, šimral jej v nose stéblem travičky.

Honza křivil obličej, kýchal hřmotně — a přec se neprobudil.

Vjel tedy Hrášek na něho s myšákem a proháněl se mu po obličeji. Honza jen zafuněl, avšak neprocitl. Tu vyňal Hrášek malou tabatěrku z višňové pecky a vysypal z ní prášek čemeřice Honzovi do nosu.

„Hepšík!" vyrazilo prudké kýchnutí, a myšák i s trpaslíčkem sletěli do trávy. Hrášek si odřel nos o kamínek a v bolestech si jej hladil.

„Eh, když spí, ať spí!" bručel. „Ať si pomůže sám k ukradené krávě!"

Vsedl na myšáka a odjel. Měl však příliš dobré srdce, než aby opustil okradeného.

„Honza je chudák, protože je hloupý. Krávu mají jen jednu — jistě by ji neprodávali, kdyby jim nebylo zle. Nechám-li Honzu spát, zloděj zatím prodá krávu a Honza přijde domů s prázdnou!"

I vrátl se k Honzovii a zase volal, křičel, hvízdal, do spáče štouchal. Avšak Honza pořád chrápal.

Konečně ulomil Hrášek ostrý trn a píchl jím Honzu do ruky. Honza škubl pravicí a ve spaní zabručel: „Prr, stračeno!"

„Kterak jenom mám jej probudit?" nevěděl si trpaslíček rady.

Tu letí okolo vosa.

„Hej, voso, vosičko, na slovíčko!" volá Hrášek.

„Co chceš, Hrášku?" ptá se vosa.

„Bodni toho ospalce, snad se přece probudí!" žádal trpaslíček. „Ukradli mu krávu, on neví ničeho!"

Vosa tedy bodla spícího, jak nejsilněji dovedla.

Honza se ohnal rukou a zvolna se posadil. Maje

Honza se podívá k zemi a oči má vyvaleny jako žába a ústa jako vrata dokořán.

oči zavřeny, bručí: „Mně se zdá, že bude pršet — mouchy štípají!"

Se zavřenýma očima líně vstal, škubl provazem a houknul: „Hý, stračeno!"

Strom se ovšem nehnul.

Nemoha se dosud probrati ze spaní, Honza trhal provazem a křičel: „Strako! Stračeno! Alou! Hni se přece, ty loudo!"

Ještě jednou prudce škubl — napiatý provaz se přetrhl a Honza se svalil pozpátku do trávy.

A již byl u něho Hrášek a křičí z plna hrdla:

„Honzo! Zloděj ti odvedl krávu! Otevři oči, Honzo!" Honza je otevřel a hned také otevřel ústa.

Kráva opravdu pryč.

„Strako! Stračeno!" dal se do křiku a div že se nerozplakal. „Já nemám stračenu — já nemám stojku — žid nám vezme chalupu!"

„Mlč, Honzo a nenaříkej!" těšil jej Hrášek.

Honza se podívá k zemi a oči má vyvaleny jako žaba a ústa jako vrata dokořán. Jaktěživ něco takového ještě neviděl! Titěrný mužíček, velký jako jeho palec — a sedí na myši jako na koni!

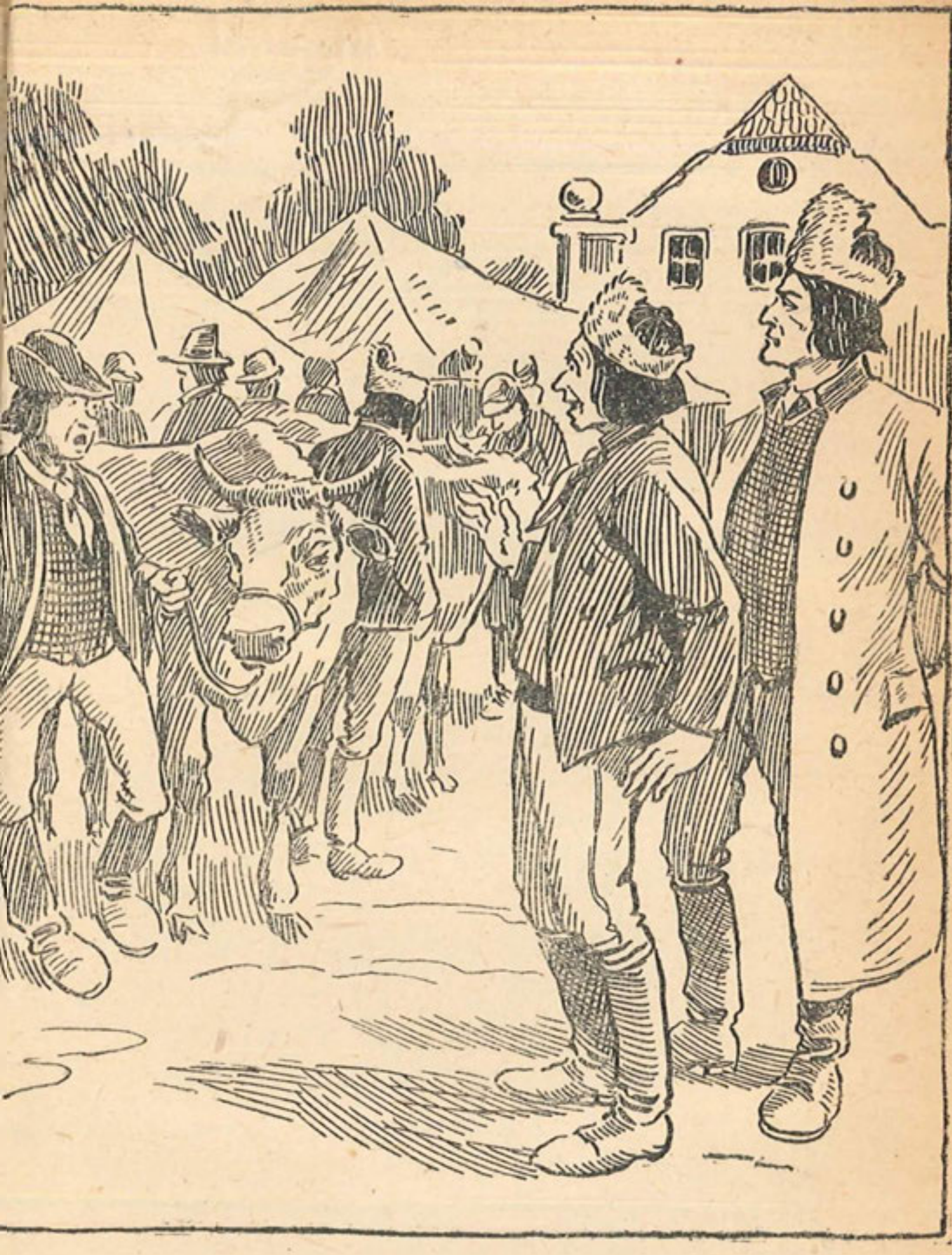
„Honzo, jsem trpaslík Hrášek," ozval se zase skřítek. „Když jsi spal, viděl jsem člověka, jenž ti odvedl krávu. Jistě s ní pospíchá do města, aby ji tam prodal!"

„A já ho už nedohoním — já nemám krávu — nepřinesu domů stojku — žid nám prodá chalupu!" naříkal Honza.

„Upokoj se, Honzo!" domlouval mu Hrášek.

„Můj myšák je rychlý, brzy dohoním zloděje!"

„A vezmeš mu krávu a přivedeš ji mně — a já s ní půjdu do města a tam ji prodám — a domů přinesu mámě stojku — a žid nás nevyžene z chalupy!" už se usmíval Honza.

»I vítám tě, Honzíčku, tu jsem! Což mne nevidíš?«

„Krávu mu vzít nemohu, na to jsem příliš malý a slabý!" řekl trpaslík.

„Přece však ti pomohu. Pojedu za zlodějem — ty jdi hezky zčerstva do města. Poznal bys vaši krávu?"

„Abych nepoznal! Je to ta, co je naše!"

„Podle čeho ji poznáš?"

„Je to straka!"

„Stračen bude na trhu víc!"

„Naše umí bučet!"

„Ostatní také bučí, Honzíčku!" smál se Hrášek. „Už vidím, že bys svoji krávy nepoznal. A přece ji poznáš! Jdi hezky na rynk, dívej se na stračeny; která bude mluvit, ta je vaše!"

„Naše neumí mluvit; říká pořád jenom búú!"

„Však ona bude mluvit! Jenom měj pozor, co ti povím! Až přijdeš do města, zajdi k půlmistrovi a řekni mu, že ti někdo ukradl krávu stračenu a že ji poznáš podle toho, že mluví. A kdyby ti nechtěl věřit a posílal tě pryč, jen se nedej odbýt a popros ho, aby šel s tebou na rynk. Až tam přijdeš, zavolej: Strako, kde jsi? A ona se ti ozve."

Než Honza zavřel ústa, trpaslík již uháněl na myšáku po silnici — za zlodějem.

Honza šel za ním, ale trpaslík se mu brzy ztratil.

Když přišel do města, všechno pověděl půlmistrovi, jak jej trpaslík navedl.

„Ty hlupáku!" obořil se naň půlmistr. „Kráva je němá tvář, jak by tedy mohla mluvit?"

„Naše straka nemluví tou němou tváří, ale hubou," povídá Honza a radostí mne si ruce, že to tak moudře propověděl.

Půlmistr jej vyháněl, Honza však se nedal odbýt, až dosáhl, čeho chtěl.

Šli spolu na rynk, kde stálo množství dobytka.

Honza brzy uzřel strakatou krávu; i chtěl již vykřiknouti: „Ta je to!" Ústa mu však sklapla, když spatřil nedaleko jinou straku, a tam zase — a tam také.

„Nuže, kde je tvá mluvící kráva?" ušklíbl se půlmistr.

Honza přiloží si dlaně k ústům a houkne:

„Strako, kde jsi?"

Houknutí bylo tak silné, že se pan půlmistr chytil za uši.

A tu jedna straka hodí hlavou a zabučí. A sotvaže dozněl její hlas, bylo slyšeti tenký hlásek:

„I vítám tě, Honzíčku! Tu jsem! Což mne nevidíš? Drží mne člověk s křivýma nohama!"

Baráčník Měchura měl skutečně křivé nohy.

A když zraky všech přítomných spočinuly na něm, zalekl se, pustil provaz, na kterém držel krávu a dal se na útěk.

„Zloději! Chyťte zloděje!" zaznělo volání a několik mužů pustilo se za prchajícím. Brzy jej dohonili — on se jim bránil — a v té tahanici rozmačkali mu hroudu másla — a on měl teď máslo na rukou, po obličeji i na šatech.

„Ty jsi mazaný!" smáli se mu lidé a odvedli jej do šatlavy.

Půlmistr rozhodl, že mluvící kráva patří opravdu Honzovi a sám ji od něj koupil za dvě stě.

Honza se bránil, že má přinést domů jenom

stojku; když ale kráva promluvila: „Jen ber, Honzo, když ti dávají!“ — vzal peníze a pelášil domů.

Že měla matka velikou radost, netřeba povídati. Pochválila Honzu, že umí tak dobře prodávat, zaplatila židovi; a pomyšlení, že jim zbyla ještě stovka, ji naráz uzdravilo.

Půlmistr dal mluvící krávu odvésti do chléva a těšil se, že sem budou zdaleka přicházeti lidé, aby zhlédli ten div světa. Avšak kráva už jen bučela — jako každá kráva. Proč tak náhle ztratila řeč, tím by si pan půlmistr dodnes lámal hlavu, kdybychom mu nepověděli, co víme.

Nemluvila kráva, ale mluvil trpaslík. Na silnici dohonil zloděje s krávou, v městě vlezl stračeně do jednoho ucha, myšák do druhého; a když Honza volal straku, místo ní odpověděl filuta Hrášek. A když zavedli krávu do chléva, vylezl jí z ucha, vsedl na myšáka a vytratil se z města.

Přijdete-li do onoho města, zeptejte se půlmistra: „Jak mluví kráva?“ Rozlobí se na vás a dá vás městským drábem vyhnat.

OBSAH.

—

Str.